

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

NECATİ TOSUNER'İN ESERLERİNDE EĞİTİCİ UNSURLARIN
TESPİTİ ve DEĞERLENDİRİLMESİ

Hümeyra KANBUR
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE ve SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

NECATİ TOSUNER'İN ESERLERİNDE EĞİTİCİ UNSURLARIN
TESPİTİ ve DEĞERLENDİRİLMESİ

DETERMINING and COMMENTING THE EDUCATIONAL ELEMENTS IN NECATİ
TOSUNER'S LITERARY WORKS

Hümeyra KANBUR
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut BABACAN

İstanbul, 2022

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.**

© 2022

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hümeysra KANBUR

ÖZGEÇMİŞ

- 2007 Bayrampaşı Hüseyin Bürge Anadolu Lisesi
- 2013 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalından mezun olma
- 2018 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına giriş

ÖN SÖZ

Küreselleşmenin olumsuz yönlerinin artmaya devam ettiği; ekonomik, siyasal vb. sebeplerden ötürü insanî ilişkilerin boyut değiştirmeye başladığı, kültürel yozlaşmanın gerçekleştiği, teknolojinin olumsuz etkilerinin hızla arttığı bir ortamda en büyük görev; edebiyata düşmektedir.

Dil bilincini geliştirmek, maddî ve manevî değerler konusunda yarının geleceği bugünün inşasında yer alacak çocuk ve gençleri yetiştirmek amacıyla edebî metinlerden yararlanabiliriz. Bu metinler; çocuğu ve genci hayata hazırlar, hayatın gerçekleriyle karşı karşıya getirir, nasıl tepki göstermesini öğretir, onun dilsel, bilişsel, bireysel ve toplumsal gelişimine yardımcı olur. Bu bağlamda; çocuk ve gençleri yanlış yapma, gelecek yaşamlarına zarar verecek eğilimlere ve alışkanlıklara yönelme, suç işleme, topluma zararlı bireyler olma, hayal kuramama, düşünce- fikir üretmekten yoksun olma gibi durumlardan uzak tutmak için edebiyatın eğitici yönünden faydalanabiliriz. Amaç çocuk ve gençlere yapıcı, geliştirici, olgunlaştırıcı; ruhsal, zihinsel, fiziksel yönlerine katkı yapacak, olumsuzlu olumluya çevirecek öykü ve romanlar sunmak olmalıdır.

Buradan hareketle tez çalışmamız, günümüz Türk edebiyatının önemli kalemlerinden biri olan Necati Tosuner'in öykü ve romanlarında hangi eğitici unsurların bulunduğunu ve bunların nasıl aktarıldığını tespit etmek amacını taşır.

Çalışmamız, betimsel nitelikli bir çalışma olup tarama modellerinden kaynak tarama metodu esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın evrenini Necati Tosuner'in öykü kitapları ve romanları oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise yazarın konumuzla bağlantılı olan dokuz öykü kitabı ve dokuz romanı oluşturmaktadır.

Çalışma, beş bölüm ve kaynakçadan oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü, giriş bölümüdür. Bu bölümde; problem durumu ortaya konmuş, araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış, araştırma ile ilgili sınırlılıklar belirtilmiş, Necati Tosuner'in hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, konumuzla ilgili kavramsal çerçeve ortaya konmuş ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemine dair bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde, söz konusu öykü kitapları ve romanlar özetlenmiş ve eğitici unsurlar tespit edilmiş, bu unsurları örnekleyen cümleler ilgili kitaptan alıntılanarak gösterilmiş ve tablolara yer verilmiştir. Beşinci bölümde eserlerin incelenmesi

ile ulaşılan sonuçlar yer alır. Kaynakçada da çalışma boyunca yararlanılan kaynakların dökümü yapılmıştır.

Tezimin hazırlanması aşamasında fikirleriyle bana katkıda bulunan, rehberlik eden danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Babacan’a teşekkür ederim.

Hümeıra Kanbur

ÖZET

Çocuklar, bizim en değerli varlıklarımızdır. Yarının en güzel şekilde inşa edilmesinde, geleceğin sağlam temellerinin atılmasında çocuklarımıza vereceğimiz değerlerin önemi yadsınamaz. Çünkü çocuklar nasıl büyütülürse, nasıl yetiştirilirse o eğitim doğrultusunda yaşamları şekillenecektir. Çocuklar ilk dönemlerde gerek maddi gerekse manevi anlamda dışarıya dönük, şekil almaya müsait, etkilenmeye- etkileşime açık, yönlenebilir, yönlendirilmeye elverişli, olumlu veya olumsuz muhakeme yapmaksızın verileni alan bir yapıdadırlar. Ancak çocuk fiziksel, bilişsel vb. yönlerden geliştikçe salt kabullenme yerine seçicilik, ayırma, eleme, sorgulama, fikir yürütme almaya başlayacaktır.

İşte bu noktada devreye çocuğun “eğitsel” olarak yani duygu, düşünce, estetik, karakter, ahlakî, fikrî yönlerden gelişmesine katkıda bulunabilecek en önemli kaynaklar olarak edebî metinler girer. Bu anlamda, tezimizin de başat ögesini oluşturan öykü ve romanlar, çocuğun hayallerinin gelişmesinde, gelecek- iş- yaşam alanlarında kendilerine göre kararlar almasında, toplum bilinci kazanmasında, millî ve manevî kültür öğelerini benimsemesinde, karakter oluşumu ve gelişimine katkı sağlamasında önemli bir görev üstlenirler.

Buradan hareketle tez çalışmamız, çağdaş Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Necati Tosuner’in öykü ve romanlarında hangi eğitici unsurların bulunduğunu ve bunların nasıl aktarıldığını tespit etmek amacını taşır.

Tezimizde öncelikle çocuk ve gençlik edebiyatının tanımı yapılmış, niteliği belirtilmiş, önemi üzerinde durulmuştur. Ardından da edebiyat ve eğitim ilişkisi incelenmiştir. Çalışmamızın omurgasını ise Necati Tosuner’in öykü ve romanlarında eğitici unsurların tespiti ve değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden kaynak tarama metodu kullanılarak kitap incelemesi yapılmıştır. Yazarın hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi toplanmış, ilgili öykü ve romanları temin edilmiş, söz konusu eserler okunarak özetlenmiş ve eğitici unsurlar tespit edilmiştir. Veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın örneklem grubunu yazarın 9 öykü kitabı ve 9 romanı oluşturmaktadır.

Tosuner’in öykü ve romanlarında çocuğa, gence doğrudan mesaj vermek ya da onu sıkı bir terbiyeden geçirmek gibi bir durumun olmadığı gözlenmiştir. Bu da eğitsel iletilerin aktarımı konusunda okuyanda bir baskı unsuru oluşturmadığı için eserlerin zevkle

okunmasını sağlar. Çünkü böyle olmazsa, konu edilen eserler “kuru bilgi” yığınınından başka bir anlam ifade etmeyecektir. Bu bakımdan Tosuner’in eserlerinin öğrenciler tarafından rahatlıkla okunabileceği, konuyla ilgili araştırmalarda referans alınabileceği ve ilgili araştırmalara kaynaklık yapabileceği düşüncesine varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Eğitici unsur, öykü, roman, Necati Tosuner.

ABSTRACT

DETERMINING and COMMENTING THE EDUCATIONAL ELEMENTS IN NECATI TOSUNER'S LITERARY WORKS

Children are our most valuable assets. The importance of the values we will give to our children is undeniable in building the best of tomorrow and laying the solid foundations of the future. Because how children are raised, how they are brought up, their lives will be shaped in line with that education. In the first periods, children are in a structure that is outward-looking both materially and spiritually, available to take shape, open to influence-interaction, suitable for orientation-direction, and takes what is given without making positive or negative judgments. But child physical, cognitive etc. As it develops in all aspects, it will begin to receive selection, separation, elimination, questioning, and reasoning instead of mere acceptance.

At this point, literary texts come into play as the most important sources that can contribute to the "educational" development of the child, that is, in terms of emotion, thought, aesthetics, character, moral and intellectual aspects. In this sense, the stories and novels that constitute the dominant element of our thesis play an important role in the development of the child's dreams, making decisions according to themselves in the future-work-life areas, gaining social awareness, adopting national and spiritual cultural elements, and contributing to the formation and development of character.

From this point of view, our thesis study aims to determine what educational elements are in the stories and novels of Necati Tosuner, one of the important writers of contemporary Turkish literature, and how they are conveyed.

In our thesis, first of all, the definition of children's and youth literature has been made, its quality has been specified, and its importance has been emphasized. Then, the relationship between literature and education was examined. The backbone of our study is the determination and evaluation of educational elements in Necati Tosuner's stories and novels.

In our study, a book review was made by using the literature review method, one of the qualitative research methods. Information about the life and literary personality of the author was collected, his stories and novels were obtained, the works in question were read and summarized and educational elements were determined. The data were analyzed by

descriptive analysis technique. The sample group of the study consists of 9 story books and 9 novels of the author.

It has been observed that in Tosuner's stories and novels, there is no such thing as giving a direct message to the child or young person or giving them a strict discipline. This ensures that the works are read with pleasure since it does not create an element of pressure on the transfer of educational messages. Because if this is not the case, the works in question will not mean anything other than the "dry information" pile. In this respect, it is thought that Tosuner's works can be easily read by students, can be taken as reference in researches on the subject and can be a source for related researches.

Key words: educational element, story, novel, Necati Tosuner's.

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI SAYFASI	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖZGEÇMİŞ	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3 Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	2
1.5. Necati Tosuner’in Hayatı	2
1.6. Necati Tosuner’in Edebî Kişiliği ve Eserleri	3
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Kavramsal Çerçeve	8
2.1.1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Tanımı ve Niteliği	8
2.1.2. Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Önemi	9
2.1.3. Edebiyat ve Eğitim İlişkisi	10

2.2. İlgili Araştırmalar	12
BÖLÜM III: YÖNTEM	17
3.1. Araştırma Modeli	17
3.2. Evren ve Örneklem	17
3.3. Veri Toplama Araçları	17
3.4. Verilerin Toplanması	17
3.5. Verilerin Analizi	17
BÖLÜM IV: BULGULAR	18
4.1. Öykü Kitaplarında Yer Alan Eğitici Unsurlara Yönelik Bulgular.....	18
4.1.1. Özgürlük Masalı	18
4.1.2. Çıkmazda	20
4.1.3. Kambur	22
4.1.4. Dayım Balon Olmuş	23
4.1.5. Çılgınsı	27
4.1.6. Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi	28
4.1.7. Güneş Giderken	30
4.1.8. Yakamoz Avına Çıkmak	32
4.1.9. Yaz Sevenler Kış Sevenler	35
4.2. Romanlarda Yer Alan Eğitici Unsurlara Yönelik Bulgular	43
4.2.1. Keleş Osman	43
4.2.2. Sancı.. Sancı...	49

4.2.3. Yalnızlıktan Devren Kiralık	51
4.2.4. Bana Sen Söyle	53
4.2.5. Kasırganın Gözü	56
4.2.6. Arda'nın Derdi Ne?	57
4.2.7. Dur Bakalım Petek	59
4.2.8. Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!	64
4.2.9. Kitabın Adı	65
4.3. Eğitici Unsurlar Tablosu ve Değerlendirilmesi	71
4.3.1. Öykü Kitaplarında Yer Alan Eğitici Unsurlar Tablosu	71
4.3.2. Romanlarda Yer Alan Eğitici Unsurlar Tablosu	73
4.3.3. Öykü Kitapları ve Romanlarda Yer Alan Eğitici Unsurların Sıklık Derecesini Gösteren Tablo	75
BÖLÜM V: SONUÇ	77
KAYNAKÇA	79

KISALTMALAR LİSTESİ

ADN: Arda'nın Derdi Ne?

BTDGB: Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi

BSS: Bana Sen Söyle

Ç: Çıkmazda

ÇI: Çılgınsı

DBO: Dayım Balon Olmuş

DBP: Dur Bakalım Petek

Ed.: Editör

GG: Güneş Giderken

K: Kambur

KA: Kitabın Adı

KG: Kasırganın Gözü

KO: Keleş Osman

ÖM: Özgürlük Masalı

s.: Sayfa

SNDYİ: Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!

SS: Sancı.. Sancı...

TDK: Türk Dil Kurumu

TYS: Türkiye Yazarlar Sendikası

vb.: Ve benzeri

YAÇ: Yakamoz Avına Çıkmak

YDK: Yalnızlıktan Devren Kiralık

YSKS: Yaz Sevenler Kış Sevenler

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Küreselleşmenin olumsuz yönlerinin artmaya devam ettiği; ekonomik, siyasal vb. sebeplerden ötürü insani ilişkilerin boyut değiştirmeye başladığı, kültürel yozlaşmanın gerçekleştiği, teknolojinin olumsuz etkilerinin hızla arttığı bir ortamda en büyük görev; edebiyata düşmektedir.

Dil bilincini geliştirmek, maddî ve manevî değerler konusunda yarının geleceği bugünün inşasında yer alacak çocuk ve gençleri yetiştirmek amacıyla edebî metinlerden yararlanabiliriz. Bu metinler; çocuğu ve genci hayata hazırlar, hayatın gerçekleriyle karşı karşıya getirir, nasıl tepki göstermesini öğretir, onun dilsel, bilişsel, bireysel ve toplumsal gelişimine yardımcı olur. Bu bağlamda; çocuk ve gençleri yanlış yapma, gelecek yaşamlarına zarar verecek eğilimlere ve alışkanlıklara yönelme, suç işleme, topluma zararlı bireyler olma, hayal kuramama, düşünce- fikir üretmekten yoksun olma gibi durumlardan uzak tutmak için edebiyatın eğitici yönünden faydalanabiliriz. Amaç çocuk ve gençlere yapıcı, geliştirici, olgunlaştırıcı; ruhsal, zihinsel, fiziksel yönlerine katkı yapacak, olumsuzlu olumluya çevirecek öykü ve romanlar sunmak olmalıdır.

Buradan hareketle, günümüz Türk edebiyatının önemli kalemlerinden biri olan Necati Tosuner'in öykü ve romanlarında hangi eğitici unsurların bulunduğunu ve bunların nasıl aktarıldığını tespit etmek araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Çalışmamızda şu sorulara cevap verilmiştir: Necati Tosuner kimdir? Edebî kişiliği ve eserleri nelerdir? Eğitici unsurlar nelerdir ve nasıl aktarılmıştır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Necati Tosuner'in eserlerindeki eğitici unsurların tespiti ve değerlendirilmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki soruların cevapları verilmeye çalışılmıştır:

Tosuner'in öykü kitaplarındaki eğitici unsurlar nelerdir ve nasıl aktarılmıştır?

Tosuner'in romanlarındaki eğitici unsurlar nelerdir ve nasıl aktarılmıştır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Teknolojinin hızla geliştiğı, insanî ilişkilerin zayıfladığı, toplumsal değerlerin önemini gittikçe yitirmeye başladığı, nitelikli okur kitlesinin giderek azaldığı, sağlıklı iletişimin sağlanamadığı bir ortamda en büyük görev, yine edebiyata düşmektedir.

Bu bağlamda; edebiyatın eğitici yönünden nasıl faydalanırız, kimliğin inşası ve karakterin gelişiminde edebiyattan nasıl yararlanılır, gelecek kuşaklara değerler aktarımını nasıl gerçekleştiririz gibi sorulardan yola çıkarak Necati Tosuner'in söz konusu öykü ve romanları değerlendirilmek istenmiştir.

Edindiğimiz bulgulara göre yaptığımız araştırmanın; Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun Program Geliştirme Çalışmaları 'na katkı sağlayacağı, konuyla ilgili araştırmalara ışık tutacağı beklenmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmamız, Necati Tosuner'in konumuzla doğrudan ilintili olan 9 öykü kitabı ve 9 romanıyla sınırlı tutulmuştur. *Özgürlük Masalı* (3 öykü), *Çıkmazda* (3 öykü), *Kambur* (1 öykü), *Dayım Balon Olmuş* (6 öykü), *Çılgınsı* (1 öykü), *Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi* (2 öykü), *Güneş Giderken* (2 öykü), *Yakamoz Avına Çıkmak* (7 öykü), *Yaz Sevenler Kış Sevenler* (9 öykü) adlı toplam 9 öykü kitabında 34 öykü; *Keleş Osman*, *Sanıcı.. Sanıcı...*, *Yalnızlıktan Devren Kiralık*, *Bana Sen Söyle*, *Kasırganın Gözü*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Dur Bakalım Petek*, *Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!*, *Kitabın Adı*, adlı 9 romanı incelenmiştir. Kitaplar incelenirken eser listesindeki (ilk yayımlanan kitaptan son yayımlanana doğru) sıra izlenmiştir. Yayımların aynı olan kitaplar da alfabetik sıraya göre incelenmiştir.

1.5. Necati Tosuner'in Hayatı

Tam adı Osman Necati Tosuner olan Necati Tosuner, 18 Haziran 1944 tarihinde Ankara'da doğdu. Memur Ali Galip ile Hanım Tosuner'in oğludur. Ankara'da Demirlibahçe İlkokulu ve Cebeci Ortaokulu'nda okudu. Pertevniyal Lisesi'nden mezun oldu (1966). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ndeki öğrenimini yarım bıraktı (1969). Bir süre Basın İlan Kurumu'nda çalıştı (1968-71). Daha sonra Almanya'da yaşadı (1974-76). Türkiye'ye dönüşünde Derinlik Yayınevi'ni kurdu ve yönetti (1977-86). 1983'ten sonra reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı ve 1996'da emekli oldu. TYS,

PEN Yazarlar Derneği ve Reklam Yazarları Derneği üyesidir (Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, 2010).

1.6. Necati Tosuner'in Edebî Kişiliği ve Eserleri

Necati Tosuner'in yazın hayatına adım atmasında dört yaşındayken geçirdiği kaza sonucu kambur kalmasının çok büyük etkileri olur. Çünkü uzun süreler yataktan çıkamayan Tosuner, kendini okumaya adar. Hatta okumak, onun için yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelir.

Yaş ilerledikçe küçüklükte yaşanan kazanın fiziksel acıları hafifler fakat bu acı yerini daha büyük acılara bırakır. Çünkü toplumun 'kambur'a bakışıyla karşılaşır. Bu karşılaşma hiç de beklenildiği gibi olmaz. Toplum, kambur bireye kimi zaman acıyarak kimi zaman da onu dışlayarak bakar. Tosuner için artık yazmak da en önemli durum haline gelir. Böylece okuma sevdası yazıyla birleşir ve eserlerini oluşturmaya başlar.

Tosuner eserlerinde bu olgu üzerinde durarak, engelli bireylerin sosyal yaşamda karşılaştıkları olumsuz durumları vererek aslında içinde yaşanan toplumun bakış açısını ele alır. Elbette eserlerinin konusu sadece engelli bireyler değildir. Birey ya da toplum her yönüyle onun eserlerinde yerini alır.

Yazarlık yaşamı boyunca hep bir '*hesaplaşmayı*' sözcüklere döker Necati Tosuner. İlk öykülerinden başlayarak yaşamın ona yüklediği '*ağırlık*' la didişmekten geri durmaz. Hesaplaşmasının kaynağı o ağırlıktır. İlk okuyuşta bireysel bir bakış olarak algılanabilirse de bütüne bakıldığında aslında bize yüklenen, kendimizi sorgulatan, toplumun yüzleşmesini isteyen bir hesaplaşmadır bu. Toplumla hesaplaşması o ağırlığın bizimle paylaşılmasıdır. Kendimizi o hesaplaşmanın içine katmamızı ister. 'Ben'in içinde 'siz' gizlidir. Ağırlığını hafifletmek için yapmaz bunu, bizim toplumla yüzleşmemizi, kendimize ait '*ağırlık*' larımızı sorgulamamızı kışkırtmak ister (Yüksel, 2021).

İlk öyküsü ("Onunkiler Maviydi") 1963'te Ankara'da yayımlanan Resimli Posta gazetesinde çıkar. Dört yaşında geçirdiği sakatlığın derin izlerini taşıyan öyküler Havadis, Milliyet, Orkun, Hisar, Yeni Ufuklar, Varlık, Türk Dili, Türkiye Yazıları, Papirüs, Soyut, Yeni Edebiyat, Yeni Gazete, Ulus, Gösteri, Milliyet Sanat, Yaşasın Edebiyat gibi çok sayıda dergi ve gazetede yayımlanır.

Tosuner, öykü ve romanlarında Türkçeyi doğru ve düzgün bir şekilde kullanmaya önem verir. Bu durum sadece eserlerinin dilinde değil aynı zamanda içeriğinde de görülür.

Örneğin, *Dayım Balon Olmuş* adlı öykü kitabındaki *Canan* adlı öyküsünde yazım yanlışları konusuna değinir.

Tosuner'in, eserlerinde aynı zamanda Türkçeyi titizlikle koruduğu da görülür. Yabancı sözcüklerin yerine Türkçe sözcükler kullanılmasından yanadır.

“Niçinse, ‘hudut’ yerine ‘sınır’ demeyi daha ‘Türkçe’ buluyorum. Evet, ‘hudut’ Arapçadan geliyorsa, ‘sınır’ da Yunancadan geliyor. Ses rengi, ‘hududu’ yerine ‘sınırı’ denildiğinde daha çok hoşuma gittiği için mi?.. Belki. Yalnızca bu değil, bir şey daha var: Çünkü, ‘hudut’ yerine ‘sınır’ dersem, ‘mahdut’ demek zorunda da kalmıyorum, ‘sınırlı’ diyorum. Dahası, ‘sınır ötesi’ de diyebiliyorum (Tosuner, 2013a, s.190).

Necati Tosuner'in öykü ve romanlarının yanı sıra küçürek öyküleri de bulunmaktadır. Örneğin, “*Necati Tosuner Sokağı*” isimli öykü kitabındaki ‘*Sobalık Öyküler*’ ile ‘*Yağmurun Öyküleri*’ bu özelliği taşımaktadırlar.

Ayrıca Tosuner'in şiire yaklaştığı öyküleri de bulunmaktadır. Örnek verecek olursak “*Yakamoz Avına Çıkmak*” isimli öykü kitabındaki ‘*Ceket Cebi*’, ‘*Balkon*’, ‘*Direnç*’, ‘*Silgi*’ adlı öykülerinin şiirsel nitelikler taşıdığını söyleyebiliriz.

“Seversen yürekten sev.

Koparsa

yürekten kopsun!” (“*Silgi*”, *Yakamoz Avına Çıkmak*, s.5).

Tosuner'in yetişkinler için yazdığı öykü ve romanlarının yanı sıra çocuk ve gençler için de yazdığı öykü ve romanları bulunmaktadır. Gençlik edebiyatı hakkındaki düşüncelerini de dile getirdiği bir söyleşisinde çocuklar için yazılan öykü ve romanların titizlenerek yazılması gerektiğini belirtir.

Neredeyse kırk yıl önce yazdığım *Keleş Osman*'da olduğu gibi, şu son dönemde yazılmış Arda'nın *Derdi Ne? Dur Bakalım Petek ve Kitabın Adı* adlı yeni romanlarımda da -dil ve yaklaşım olarak- sanki büyüklere yazıyormuş gibi, çocuğu adam yerine koyan bir özen gösterdim. Onları yazmış olmaktan hoşnutum (Öz, 2016).

Çocuklar için yazılan eserlerin çocuk samimiyetinden uzak, çocuğu kandırmaya yönelik olmamasının üzerinde önemle durur.

Çocuk kitapları benim için çocuk kitabına genel olarak verilen değerden çok daha değerlidir. Ben

o kitabı çocuğun annesine babasına yazıyor olsam ne kadar özen göstereceksem, ona da o kadar özen gösteririm.

Çocuğu bakkala gönderirsin, bakkal ekmeğin bayatını verir çocuğa. Çocuk da ekmeğe bakınca “Bu ekmeğe kötü.” der. Bakkal sinirlenir, “Ekmeğe kötü denir mi ulan!”

Çocuğu adam yerine koyan bir çocuk edebiyatından yanayım ben. Çocuğun babası ne kadar önemliyse, annesi ne kadar önemliyse çocuk da o kadar önemli. Onlara veremiyorsan bayat ekmeği, çocuğa da verme (Atlas, 2013).

Necati Tosuner, günümüzün üretken kalemelerinden biridir. Kendisinin basılı öykü, romanlarının yanı sıra gazetelerde yayımlanmış, kitaplara alınmamış öyküleri de vardır. Aynı zamanda kendisi hakkında da yazılmış eser, makaleler ve tezler bulunmaktadır. Necati Tosuner’in hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında Tülin Arseven’in yazmış olduğu *Yazgıya Başkaldıran Yazar: Necati Tosuner* isimli kitap önemli bir kaynak niteliği taşır. Bunun yanı sıra Tosuner’in 25 öyküsünü Yüksel Pazarkaya Almancaya çevirmiş ve *Lob der Einsamkeit* adıyla da Habib Bektaş Almanya’da yayımlamıştır. Ayrıca; İş Kültür Yayınları tüm kitaplarını, Günışığı Yayınları da tüm çocuk kitaplarını basmıştır. Yine Necati Tosuner’le yapılan söyleşilerin gazetelerde, Tosuner’in eserleri hakkında yazılan makalelerin de dergilerde yer aldığını söyleyebiliriz. Ayrıca Tosuner, birçok öykü ve romanıyla da ödül almıştır.

ESERLERİ

Eser listesi Tülin Arseven’in “*Yazgıya Başkaldıran Yazar Necati Tosuner*” isimli kitabı ve Necati Tosuner’in eserleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

Öykü Kitapları:

Özgürlük Masalı (1965)

Çıkmazda (1969)

Kambur (1972)

Sisli (1977)

Necati Tosuner Sokağı (1983)

Çılgınsı (1990)

Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi (1997)

Güneş Giderken (1998)

Yakamoz Avına Çıkmak (2007)

Romanları:

Sancı.. Sancı... (1977)
 Yalnızlıktan Devren Kiralık (2000)
 Bana Sen Söyle (2002)
 Kasırganın Gözü (2008)
 Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı! (2013)
 Korkağın Türküsü (2014)
 Çırpınışlar (2016)
 Sen ve Kendin (2020)

Çocuk Kitapları:

Keleş Osman Evden Kaçıyor (1977)
 Keleş Osman'ın "Tarih" le Başlı Dertte (1977)
 Dayım Balon Olmuş (1977)
 Arda'nın Derdi Ne? (2010)
 Dur Bakalım Petek (2012)
 Kitabın Adı (2015)
 Yaz Sevenler Kış Sevenler (2019)

Tiyatro Oyunu:

Fareli Sokağın Kızı (1991) (Yayımlanmamıştır.)

Deneme:

Elde Kitap (2005)

Ödülleri:

Kambur'da yer alan "*İki Gün*" adlı öyküsüyle TRT 1971 Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı ödülünü,

"*Sancı.. Sancı...*" adlı romanıyla 1978'de TDK Roman Ödülü'nü,

Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi'nde yer alan "*Armağan*" adlı öyküsüyle 1997'de Haldun Taner Öykü Ödülü'nü,

"*Güneş Giderken*" adlı öykü kitabıyla 1999'da Sait Faik Hikâye Armağanı'nı,

“*Elde Kitap*” adlı deneme kitabıyla 2006’da Ömer Asım Aksoy Deneme Ödülü’nü,

“*Kasırganın Gözü*” adlı romanıyla 2008’de Attilâ İlhan Roman Ödülü’nü,

“*Arda’nın Derdi Ne?*” adlı çocuk kitabıyla 2011’de Türkân Saylan Sanat ve Bilim Ödülleri Sanat Alanı Jüri Özel Ödülü’nü,

Edebiyat dalında 2014’te 21. Troya Kültür Sanat Ödülü’nü,

“*Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!*” adlı romanıyla 2014’te Tepeyran Roman Ödülü’nü kazandı.

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Tanımı ve Niteliği

Edebiyatın pek çok alanında olduğu gibi çocuk ve gençlik edebiyatının tanımlanmasında da görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Çocuk ve gençlik edebiyatı tanımı yapılırken bazı yazar ve araştırmacıların; çocuk edebiyatı ve gençlik edebiyatı kavramlarını bir arada kullandığı, bazılarının ise bu kavramları ayrı olarak ele aldıkları görülmüştür.

“Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.” (Sever, 2019, s.17).

“Gençlik yazını; yalnızca gençlik için üretilen kitaplar değil ister kendi edebiyatımızdan ister dünya edebiyatından olsun gençliğin alımlama koşullarını, beklentilerini, belli bir ölçünün dışında zorlamayan, zorlamadığı için de ‘zevk’ veren, severek okunan kitaplardır.” (Dilidüzgün, 2018, s.20).

Çocuk edebiyatı, gençlik edebiyatı ve çocuk- ilk gençlik edebiyatını tamamen birbirinden ayrı düşünmek yanlış olacaktır. Çünkü çocuklar için yazılmış kimi eserler gençler tarafından da okunabileceği gibi gençler için yazılmış kimi eserler de çocuklar tarafından okunabilmektedir. Örneğin, *Küçük Prens*’in yalnızca çocuk edebiyatına özgü bir eser olduğu şeklinde yanlış bir kanı vardır. Oysaki bu kitap yetişkinlerin de dünyasına seslenebilmektedir.

Küçük Prens’in Asteroid B 612 gezegeninden gelmiş çocuk kahramanı, roman boyunca yetişkinleri tuhaf bulan, onları eleştiren polemiğe bir portre çizer. Yetişkin davranışlarıyla çocuk davranışları, olan- olması gereken bağlamında ilk kez böylesine bir karşılaştırmanın konusu olmaktadır. Bir yetişkin olan anlatıcı, çocuğun dünyasına yaklaşmakta ve onun gözüyle yetişkinlerin davranışlarını çözümlemektedir. Bu, bir bakıma çocuk edebiyatıyla uğraşanların yazma serüveni hakkında da ipuçları verir. Amaç, çocuklaşmak değil, çocuğun dünyasına yaklaşımdır (Şimşek, Arslan ve Yakar, 2012, s.49).

Burada ‘Çocuk Edebiyatı’ nı ayrıca tanımlamaya gidilmesindeki temel etken, genç ve yetişkinlerin dünyasına seslenirken nasıl ki dile, estetiğe, biçime vs. önem verilip özen gösteriliyorsa aynı şekilde çocuğun dünyasına seslenen eserler verilirken de aynı hassasiyetin gösterilmek istenmesidir. “Çocuğa ne versek zaten okur.” anlayışından kaçınıp

çocuğa bir ‘birey’, toplumun önemli bir ‘ferdi’ gözüyle bakılması ve bu bakış açısıyla eserler verilmesi gerekmektedir. Bu yüzden de ‘Çocuk Edebiyatı’ nı başka grup ya da kavramların alt başlığı olarak konumlamak yerine başlı başına bir edebiyat alanı olarak değerlendirmek gerekir.

“Gerek konu seçimi gerekse kullanılan dilin seçimi açılarından çocuklar için yapılan bir edebiyat söz konusudur. Buna kısaca ‘çocuk edebiyatı’ demenin de hiçbir sakıncası yoktur.” (Erdoğan, 1989, s.11).

Çocuk edebiyatı ve gençlik edebiyatı alanında verilen eserlerin düşünmeye, fikir üretmeye, karakter gelişimine, hayal gücünün gelişmesine, dilin doğru ve düzgün kullanılmasına vb. yönlerden katkı sağlaması önemlidir.

2.1.2. Çocuk ve Gençlik Edebiyatının Önemi

Çocuk ve gençlerin maddi ihtiyaçlarının yanı sıra hiç şüphesiz manevi (psikolojik, ruhsal, düşünsel) ihtiyaçlarının olduğu da bir gerçektir. Hatta, yaşanan her anda manevi ihtiyaca daha fazla gereksinim duyulmaktadır. Bu ihtiyacı karşılayacak olan da edebiyattır. Örneğin çocuk, daha anne karnındayken annesinin kendisine anlattıklarını dinler. Doğar, bu sefer de ninnilerle, masallarla vs. büyür. Okul öncesi çağa gelir; resimli kitaplara ilgi duyar, okuma çabaları başlar, dili kavramaya çalışır. Daha sonrasında da yaş ve durumuna göre öykü, roman ve diğer türlerle tanışır ve hayatı anlamayı, anlamlandırmayı, eleştirel bakabilmeyi, sorgulamayı, düşünmeyi öğrenir. Edebiyat; sadece öğrenme ile de sınırlı değildir, aynı zamanda güzel, değerli vakit geçirmenin de bir aracıdır. Bütün bu yönleriyle edebiyatla ilişki, edebiyattan yararlanma hayat boyu devam eder.

Bu noktada; çocuk ve gençlerin edebiyattan en iyi şekilde verim alabilmelerini sağlamak adına ebeveynlere, eğitimcilere ve bu alanla ilgilenen kişilere de önemli görevler düşmektedir. Çünkü her yayının, eserin hitap ettiği kitle farklıdır. Örneğin; dokuz yaşındaki bir çocukla on beş yaşındaki bir gencin okuyacağı ya da okumak istediği kitaplar her zaman için aynı olmayacaktır. Bu durum sadece yaş açısından değil; ilgi, merak, anlama vs. açısından da geçerlidir.

Dilidüzgün, nitelikli çocuk ve gençlik kitaplarının özelliklerini şöyle sıralar:

Kitap, yazarın otoriter yaklaşımından arınmış olmalı ve okuruna geniş alımlama olanakları sunabilmelidir.

Kitabın iletisi, yazarın kafasındaki düşünceyi açıkça ortaya koyar nitelikte olmamalı.

İdealize edilmiş yaklaşımlardan kaçınmalı ve çocuğa belli erdemleri, dünya görüşlerini zorla benimsetmeye çalışmamalı.

Çocuklar yeni öğrenen varlıklardır. Çocuk kitabı ona bu yenileri yaşatarak kendi gerçeklerini gösterirken, aşırı öğreticilikten ve tek yanlı olmaktan kaçınmalı.

Çocuklara ve gençlere okuma zevki ve okuma kültürü edindirecek nitelikte olmalı.

Nitelikli çocuk ve gençlik kitaplarını yetişkinler de severek okuyabilmeli (Dilidüzgün, 2018).

Çocuk ve gençlerin nitelikli eserlerle buluşabilmesi; hiç şüphesiz onların kişisel ve sosyal yaşamına büyük katkı sağlamasında, bu katkının gelecek kuşakların şekillenmesinde önemli bir rol oynamasında, daha güzel yarınlar için daha sağlam temellerin atılmasında öncü bir görev üstlenmesi bakımlarından önemlidir.

2.1.3. Edebiyat ve Eğitim İlişkisi

Edebiyatın eğitimle yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Edebiyat, dil bilinci kazanılmasından toplum bilinci kazanılmasına, karakter gelişiminden okuma ve yazma gelişimine kadar pek çok eğitici unsuru bünyesinde barındırmaktadır.

Çocuk ve gençlik yazınının, okuma alışkanlığının kazanılmasından yazınsal duyarlılığın gelişmesine ve bireyin kendi kimliğinin oluşmasına değin geniş bir etki alanı vardır. Kendisi de yaşamında bir geçiş sürecini yaşayan çocuk ya da genç, yine bir geçiş yazını olarak gördüğümüz çocuk ve gençlik yazını ürünlerinden yararlanarak hem bireysel hem de kültürel gelişimini tamamlayabilir (Dilidüzgün, 2018, s.26).

Bu eğitici yön, kimi zaman açık mesajlarla kimi zaman da örtük bir şekilde verilir. Ancak okuyanın eserden soğumaması, kendini baskı altında hissetmemesi, emir yağmuru altında kalmaması, eseri zevk alarak okuması ve okurken de verilen eğitici unsurları içselleştirmesi için eğitici unsurların örtük bir şekilde verilmesi daha yararlı olur.

“Bir davranışı kazandırmak, bir bilgiyi aktarmak, bir konuda eğitmek, bir kavramı öğretmek için edebiyattan yararlanılabilir. Ancak bu yararlanmada dilin didaktik işlevde kullanılması, metni edebilikten uzaklaştırır. Çocuk edebiyatı metinlerinde iletinin/ mesajın örtük verilmesi önemlidir.” (Şimşek ve Yakar, 2012, s.43).

Ayrıca eğitici yönü olan kitapların çocuk ve gençlere bu aktarımı yaparken bunu zorla benimsetmemesi, dikte etmemesi, onları belli kalıplara sokmaya çalışmaması gerekir. Yazar

hayalindeki, idealindeki olmasını istediği düşünce ve davranışları okura empoze etmeye çalışmamalıdır.

“Yazar, eğitici bir kimlikle ne çocuklara doğruyu gösteren bir otoritedir ne de her şeyin en iyisini bilen bir öğretmendir. Tersine, kitabında kurduğu dünyayı okurlarıyla paylaşan, sorunları birlikte çözmeye çalışan bir kimliktedir.” (Dilidüzgün, 2018, s.86).

Edebî türler içerisinde tezimizin de omurgasını oluşturan roman ve öyküler; hayatı anlamayı, eleştirel düşünmeyi, doğru tutum ve davranışları kazanmayı, okuma ve yazma zevkini kazanmayı, dili doğru ve düzgün kullanmayı, akılcı düşünmeyi, sağlıklı iletişim kurmayı, hayal gücünü zenginleştirmeyi, sosyalleşmeyi, zorluklarla baş edebilmeyi, doğruyu yanlış ayırt etmeyi, güzel ve değerli vakit geçirmeyi sağlaması gibi birçok eğitici yönleriyle yaşamımızı anlamlandırır, hayatımızı şekillendirir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Çalışmamızla ilgili araştırma yaptığımızda bazı tez ve makalelerde eğitici unsurların *değerler* kapsamı içinde ele alındığı görülmüştür. Ayrıca konumuzla bağlantılı olduğunu düşündüğümüz edebiyat ve eğitim, çocuk ve edebiyat, değerler eğitimi ve edebiyat konulu tez, makale, sempozyum bildirileri incelenmiştir.

Aktürk, F. G. (2012). *Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz'ün Eserleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Aktürk, tezinde Üzeyir Gündüz'ün çocuklar için yazdığı eserlerden hikâye ve romanları incelemiştir. Çocuk edebiyatı alanındaki bu eserlerde bulunan eğitsel iletilerin; ahlakî, manevî ve karakter geliştirici değerler olduğunu tespit etmiştir.

Enginün, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-222.

Enginün'ün bu yazısı, 28. 04. 2006 tarihinde Ahmet Taner Kışlalı Salonu'nda gerçekleşen “Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları” konulu konferansın özet metni niteliğindedir. Enginün, edebiyat türlerini özellikle de masal türünü çocuk ve çocuk edebiyatı açısından değerlendirir.

Erdal, K. (2009). Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*. (17), 1-18.

Tezimizin konusuyla bağlantılı olarak düşündüğümüz bu yazıyı incelediğimizde; Erdal, çocuğa verilmesi gereken pek çok olumlu duygu, davranış şekli ve toplumsal değer, edebî eserler aracılığıyla verilebileceğini belirtir. Bu doğrultuda çocuk kitaplarını inceler ve bu kitaplarda çalışkanlık, iyilik yapma, yardımlaşma, başkasına özenmeme, elindeki ile mutlu olma vb. gibi değerleri tespit etmiştir.

Kuradayıoğlu, M. ve Çakıcı, E. (2013). Türk Edebiyatı Dersinin Öğretiminde Değerler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 41-57.

Bu çalışmada, değerler eğitiminin nasıl gerçekleştiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada; değer eğitiminin öneminden söz edilmekte, genç nesillerin birçok sebepten ötürü

millî, dinî ve ahlaki değerlerden yoksun olarak yetiştiği vurgulanmakta ve buna çözüm önerileri sunulmaktadır. Bu noktada edebiyat dersleri devreye girmekte ve büyük önem teşkil etmektedir.

Neydim, N. (2000). Çocuğun Hayata Dokunmasında Edebiyatın İşlevi. S. U. Sevgi ve Ş. Mustafa Ruhi (Ed.), *1. İstanbul Çocuk Kurultayı Araştırmalar Kitabı* içinde (s. 203-209). İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları.

Neydim, “Çocuğun Hayata Dokunmasında Edebiyatın İşlevi” başlıklı bir proje hazırlar. Bu projenin amacını; çocukların kendilerinden bir şeyler bulabilecekleri, hayatlarına bir yönüyle dokunan, kendi dünyalarına yakın öyküler ve roman bölümlerinin çocuklara okunması ve çocukların ne tepki vereceğinin saptanması olarak belirtir. Çalışma sonucunda görülür ki çocuklar; kendilerini ifade edebilme özgürlüğü ve güven duygusu içinde beklentilerini, korkularını, özlemlerini dile getirmişlerdir.

Oktay, A. (2000). Çocuk Edebiyatından Eğitimde Yararlanma. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. Baskı) içinde (s. 167- 185). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Oktay, edebiyat ürünlerinin çocuğun hayâl dünyasını zenginleştirebileceği, geliştirebileceği motifler barındırdığını belirtir. Çocuğun bu ürünler aracılığı ile bir yandan kendi sınırlı dünyasında oluşturabileceği hayâlleri için yeni ve zengin başka dünyalar keşfederken, öte yandan da dilin en güzel örneklerini duyma fırsatını bularak dilini sevmeyi ve onu incelikleri ile kullanmayı öğrendiğini savunur. Ayrıca iyi bir edebi çocuk yayınının çocuğa kazandıracak pek çok ahlaki ve toplumsal değer olduğunu da görüşlerine ekler.

Şimşek, T. ve Çiftçi, F. (2019). Ahmet Efe’nin Çocuk ve İlk Gençlik Romanlarının Eğitsel Unsurlar Açısından İncelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 123-146.

Şimşek ve Çiftçi, yaptıkları çalışmada Ahmet Efe’nin çocuk ve ilk gençlik romanlarının taşıdığı eğitsel iletileri tespit etmeyi amaçlamışlar ve bu bağlamda Efe’nin çocuk ve ilk gençlik romanı kategorisinde belirledikleri dokuz romanını incelemişlerdir. Çalışma sonucu söz konusu eserlerde; sevgi, bilinçli olma, merhamet, yapıcılık, adil olma, yardımseverlik, fedakârlık, sabır gösterme, nezaket gösterme, şükretme, helal kazanma, empati kurma, sorgulama, mücadele etme, azimli olma, olgunluk, doğruluk, onurlu olma, özür dileme,

bağışlama, cömertlik, hoşgörü vb. gibi dinî, ahlaki, bireysel, sosyal, yerel ve evrensel değerler bakımından eğitici unsurları tespit etmişlerdir.

Ural, S. (2007). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Yaşam Gerçekliği. S. Sedat (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (s.897-900). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Ural, bu yazısında 18. Yüzyıl'dan başlayarak günümüze doğru gelindikçe çocuğun karakter değişimi üzerinde nelerin etkili olduğunu belirtir. Çocuk, geçmişte yetişkinlerin bir kopyası şeklinde düşünülüp algılanırken gittikçe bu algı kırılmış ve çocuğun kendi başına bir birey, özgür bir kişi olduğu anlayışı yerleşmeye başlamış ve bu durum eserlerde de yansımaları bulmuştur. Örneğin; Nabi'nin Hayriye'si yazarın kendi çocuğuna öğütlerle doluyken, Rıfat Ilgaz'ın Bacaksız adlı çocuk dizi kitabında ise çocuk kendini özgürce ifade eden, kişiliğini bulan bir konumdadır.

Zariç, M. (2021). Yavuz Ahmet'in İbrahim'i Beklerken Adlı Öykü Kitabında Empati, İyilik ve İnsanilik. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 70, 1-12.

Zariç, makalesinde Yavuz Ahmet'in İbrahim'i Beklerken adlı öykü kitabındaki dokuz öyküyü incelemiş ve yazarın öykülerinde empati duygusunu uyandırabilmek için farklı dinlere; farklı yaş, cinsiyet ve meslek gruplarına mensup kişileri anlatıcı, yansıtıcı bilinç veya merkezi karakter olarak seçtiğini tespit etmiştir.

Bu araştırmaların yanında Necati Tosuner ile ilgili tezler de incelenmiştir.

Bayram, F. (2019). *Necati Tosuner'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.

Bayram, tezinde yazarın Sancı.. Sancı..., Yalnızlıktan Devren Kiralık, Bana Sen Söyle, Kasırganın Gözü, Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!, Korkağın Türküsü, Çırpınışlar adlı romanlarını yapı ve izlek bakımından incelemiştir. Bu bağlamda romanları; romanın kimliği, isim içerik ilişkisi, olay örgüsü, bakış açısı, mekân, zaman, kişiler dünyası, izleksel kurgu yönlerinden değerlendirmiştir.

Bostan, B. (2018). *Necati Tosuner'in Öyküleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bostan, tezinde yazarın Özgürlük Masalı, Çıkmazda, Kambur, Sisli, Necati Tosuner Sokağı, Çılgınsı, Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi, Güneş Giderken, Yakamoz Avına Çıkmak isimli öykü kitaplarını konu, mekân, zaman, anlatıcı tipleri, kişi kadrosu, dil ve üslup, metinler arası ilişkiler açısından incelemiştir.

Eliaçık, A. P. (2019). *Necati Tosuner'in Roman ve Öykülerinin Yapısal, Tematik ve Psikanalitik Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Eliaçık, tezinde söz konusu yazarın Sancı..Sancı..., Yalnızlıktan Devren Kiralık, Bana Sen Söyle, Kasırganın Gözü, Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!, Korkağın Türküsü ve Çırpınışlar adlı romanlarını yapısal ve tematik olarak incelemiştir. Bu bağlamda romanları; isim ve içerik, bakış açısı ve anlatım teknikleri, olay örgüsü, zaman, mekân, kişiler dünyası, tematik kurgu başlıkları altında değerlendirmiştir. Ayrıca Özgürlük Masalı, Çıkmazda, Kambur, Sisli, Necati Tosuner Sokağı, Çılgınsı, Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi, Güneş Giderken ve Yakamoz Avına Çıkmak adlı öykülerini de tema, kişi kadrosu, zaman ve mekân bakımından incelemiştir. Çalışmasının son kısmını da “Necati Tosuner'in Anlatılarındaki Psikanalitik Unsurlar” başlığı oluşturmaktadır.

Gülaçar, D. (2019). *Necati Tosuner'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Gülaçar, tezinde yazarın Sancı.. Sancı..., Yalnızlıktan Devren Kiralık ve Bana Sen Söyle isimli romanlarını olay örgüsü, zaman, mekân, şahıs kadrosu, anlatıcı ve bakış açısı, tema yönlerinden ; Korkağın Türküsü, Susmak Nasıl Da Yoruyor İnsanı! Kasırganın Gözü ve Çırpınışlar isimli romanlarını da biçim ve içerik özellikleri yönünden incelemiştir. Ayrıca çalışmasının sonunda söz konusu romanları sosyolojik eleştiri kuramı ve psikanalitik eleştiri kuramı bağlamında da incelemiştir.

Kundakçi, S. (2018). *Necati Tosuner'in Hayatı, Sanatı ve Romancılığı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Kundakçi, çalışmasının birinci kısmında yazarın hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgi vermiş; ikinci kısmında da Sancı.. Sancı..., Yalnızlıktan Devren Kiralık, Bana Sen Söyle,

Kasırganın Gözü, Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!, Korkağın Türküsü, Çırpınışlar adlı romanlarını zihniyet, yapı, zaman, mekân, dil ve anlatım, bakış açısı, tema yönlerinden incelemiştir.

Paksoy, N. (2017). *Necati Tosuner'in Hikâyeleri Üzerine Tematik Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Paksoy, çalışmasında önce Necati Tosuner'in hayatı, sanatı ve eserleri hakkında bilgi vermiş sonrasında da yazarın Özgürlük Masalı, Çıkmazda, Kambur, Sisli, Necati Tosuner Sokağı, Çılgınsı, Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi, Güneş Giderken ve Yakamoz Avına Çıkmak isimli öykü kitaplarını tematik olarak incelenmiştir.

Zeren, H. (2018). *Necati Tosuner'in Romanlarında Yapı ve Tema*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Zeren, tezinde yazarın Sancı.. Sancı..., Yalnızlıktan Devren Kiralık ve Bana Sen Söyle isimli romanlarını yapı ve tema bakımından incelemiştir. Bu bağlamda romanları; anlatıcı ve bakış açısı, olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatım teknikleri, tema yönlerinden değerlendirmiştir. Ayrıca yazarın Kasırganın Gözü, Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!, Korkağın Türküsü, Çırpınışlar isimli romanlarını da yapı, tema, anlatım teknikleri bakımından incelemiştir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma; betimsel nitelikli bir çalışma olup, tarama modellerinden kaynak tarama metodu esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Necati Tosuner'in öykü kitapları ve romanları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise yazarın dokuz öykü kitabı ve dokuz romanı oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Yazarın söz konusu eserleri okunmuş, özetlenmiş; yazarla ilgili yazılar taranmıştır. Çocuk ve gençlik edebiyatı ile eğitici unsur, değerler eğitimiyle ilgili kaynak taraması yapılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Yazarın incelediğimiz eserleri gerek kitap satış sitelerinden gerekse kütüphanelerden temin edilmiştir. Kavramsal çerçeve ile ilgili araştırmalarda dergilerden, makalelerden, kitaplardan, çevrimiçi gazete yazılarından yararlanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir. Bu bağlamda; yazarın hayatı ve edebî kişiliği üzerinde durulmuş, teze konu olan eserleri okunmuş ve özetlenmiş, eğitici unsurlar tespit edilmiş ve yorumlanmış, çocuk ve gençlik edebiyatı ile diğer alan yazın konuları hakkında ilgili kaynaklar taranmış ve belirtilmiştir. Ayrıca öykü ve romanlarda tespit edilen eğitici unsurlar aktarılırken eserlerdeki sayfa sırası dikkate alınmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. Öykü Kitaplarında Yer Alan Eğitici Unsurlara Yönelik Bulgular

Çalışmamızın bu aşamasında, Necati Tosuner'in konumuzla doğrudan ilintili olan 9 öykü kitabı incelenmiştir. *Özgürlük Masalı* (3 öykü), *Çıkmazda* (3 öykü), *Kambur* (1 öykü), *Dayım Balon Olmuş* (6 öykü), *Çılgınsı* (1 öykü), *Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi* (2 öykü), *Güneş Giderken* (2 öykü), *Yakamoz Avına Çıkmak* (7 öykü), *Yaz Sevenler Kış Sevenler* (9 öykü) adlı toplam 9 öykü kitabından 34 öykü özetlenmiş, eğitici unsurlar tespit edilmiş ve bu unsurların aktarılış biçimi verilmiştir. Kitaplar incelenirken eser listesindeki (ilk yayımlanan kitaptan son yayımlanana doğru) sıra izlenmiştir.

“Necati Tosuner Sokağı” adlı öykü kitabındaki ‘Kamyon’ ve ‘Dayım Balon Olmuş’ isimli öyküler, “Dayım Balon Olmuş” adlı öykü kitabında incelendiği için tekrardan “Necati Tosuner Sokağı” adlı öykü kitabı değerlendirilmeye alınmamıştır.

4.1.1. Özgürlük Masalı (ÖM)

Özgürlük Masalı adlı öykü kitabında 3 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Yalnızlığa Övgü, Özgürlük Masalı ve İnsan Sayılmak adlı öykülerdir.

-Yalnızlığa Övgü

a) Özet

Anlatıcı; içinde bulunduğu yalnızlık duygusundan kaçıp kurtulmak, mutluluğu bulmak ister. Bunun için ilk başta yaşadığı şehri terk etmeyi düşünür. Fakat daha sonra kendisi kime, nereye gideceğini bilmediği için bu kararında bir “kararsızlık” yaşar. Bu keşmekeşten çıkışın tek yolunun “yalnızlığı sevmek” olduğuna karar verir.

b) Eğitici Unsurlar

Pişman olmak/Anlatıcı; geçmişte yaptığı hataları düşününce kendine kızar, hatalarından pişmanlık duyar.

“Bulvarda aylaklarca dolaştığım günler... Kızılay Durağı’nda üç kızın çocuksu gülüşüne kurban giden yıllarım... Annemin öğütleri, yalvarışları hatta: ‘Aman şu yılı bir atlatsan...’ Kapı çarpıp çıkmalarım benim... Ağlamalar belki arkamdan...” (s.1)

Kıskanç olmamak/ Anlatıcı, dayanılmaz bir yalnızlık içindedir. Etrafındaki herkesin çift olduğunu görmesine rağmen yine de onları kıskanmaz.

“Kıskanmayalım. Kıskanmayı öğretmemişler bana.” (s.1)

-Özgürlük Masalı

a) Özet

Anlatıcı kimi zaman yalnızlığı sevdiğini söylese de aradığı kişiyi, mutluluğu bulabilmek için başka bir şehre gider. Ona göre yeni bir şehir, yeni umutlar demektir. Fakat yeni şehre geldiğinde anlar ki yabancı kalabalıklarda insan daha bir yalnızdır.

b) Eğitici Unsurlar

Dostluğa önem vermek/ Yalnızlık, anlatıcının canına tak eder. Çünkü ona göre yalnız olmak, iç karartan bir durumdur. Bunun için de bir arkadaşına ihtiyaç duyar.

“Bir dost, bir arkadaş gerekliydi bana. Soğuktan yalnızlık. Yakıcıydı...” (s.7)

Değer bilmek/ Anlatıcıya göre, insanlar günlük koşuşturma telaşı içinde olduklarından çevrelerindeki güzelliklerin farkına varmadan geçip gitmektedir. Oysa etrafta değeri bilinmesi gereken birçok güzellik bulunmaktadır.

“İnsanların kaygılarıyla, düşünceleriyle dolu telaşları vardı. Soğuğa yenilgin, en güzel seslere kulaklarını tıkamış, koşuşurlardı. Bana kalırsa, kuşların bu değerbilmezlere derslerini vermeleri bal gibi de haklarıydı.” (s.8)

Hayvanları sevmek/ Anlatıcının geri döndüğü şehirde hayvanlara değer veren bir kişinin bulunması anlatıcıyı memnun eder.

“Sabahları erkenden, dut ağacındaki serçelere ıslanmış ekmek atar bir ihtiyar vardı.” (s.18)

-İnsan Sayılmak

a) Özet

Anlatıcı, akasya ağacının dibinde kaşları çatık olarak oturmuş bir adam görür. Daha sonra adamın da kendisi gibi “eksik” olduğunu fark eder ve adamın neleri düşündüğünü

tahmin etmesi hiç de zor olmaz. Çünkü anlatıcı da sırtındaki ağırlıktan yani kamburundan dolayı kendini “eksik adam” olarak niteler ve bu durumdan ötürü isyan eder. Ancak bu isyanın en büyük nedeni fiziksel görünümünden çok toplum tarafından “insan” sayılmaması, insan muamelesi görmemesidir. İşte bu, onu kahreder. Bu yüzden topluma kızar. Diğerlerine gösterilen sevgi ve saygının kendisine de gösterilmesini ister.

b) Eğitici Unsur

Hoşgörülü olmak/ Anlatıcı; kamburu nedeniyle insanların kendisine acımasına, acıyarak bakmasına tepki gösterir. Onların bir eylemde bulunacakları zaman bunu hor görerek değil hoşgörülle yapmalarını ister.

“Acıılmaktan değil, insanlık sevgisinden gelmeliydi bu hoşgörülük.” (s.34)

4.1.2. Çıkmazda (Ç)

Çıkmazda adlı öykü kitabında 3 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Eksik Adamın Çizgileri, Kurtulmak ve Pont Marie Üstünde adlı öykülerdir. ‘Ağabeyi’ adlı öykü, ‘Dayım Balon Olmuş’ adlı öykü kitabında değerlendirildiği için burada ayrıca yer verilmemiştir.

-Eksik Adam’ın Çizgileri

a) Özet

Öyküde; anlatıcı kahramanın yoksulluklar içinde doğumundan sakat kalışına, okul yıllarındaki arkadaş ve öğretmen çevresinin kendisine gösterdiği tutumdan gencin “ayakta” kalışına değin bir süreç yer alır. Bu süreç içerisinde fiziksel görünümünden dolayı kimi zaman arkadaşları tarafından dışlanır kimi zaman da bir “çocuk bayramı” olmasına rağmen öğretmeni tarafından göz ardı edilir. Büyür, ilk gençlik çağlarına gelir; bir kıza âşık olur fakat bu sefer de sevdiğinden zarar görür. Ancak o, yani kendi deyimiyle “eksik adam”, toplumun bütün bu bencilliğine rağmen umudunu kaybetmeyeceğini bununla savaştığını söyler.

b) Eğitici Unsurlar

Dayanışma içinde olmak/ Anlatıcının anne ve babası el ele verip kışa hazırlık yaparlar.

“Bir yaz boyu akşamları, tatilleri çalışıldı, bir oda yanına bir aralık eklendi. ‘Bu kış rahatız...’ dendi. Adam, çiti, kapıyı, çıkırtı onardı; kadın, erişte kesti, kayısı kuruttu.” (s.10)

Kıskanç olmamak/ Anlatıcı, fiziksel özelliğinden yani kamburundan dolayı kendini eksik hissetmesine rağmen kimseyi kıskanmamaya çalışır.

“En aşağılık işti kıskanmak. İnsanları ve arkadaşlarını... Bırakmaya çalıştı onların duyduklarını duymak, onların yaşadıklarını yaşamak isteğini.” (s.17)

Sosyal olmak/ Anlatıcı yaşadığı kentin insanlarından kaçmak için başka bir kente gitse de burada da insanların aynı tavırları sergilediğini görür. Bu yüzden bir süre yalnızlığıyla baş başa kalsa da daha sonra bundan vazgeçer ve insanların içine karışır.

“İkinci yıl, kabuğuna çekilmeyi bıraktım. İnsanlardan kaçmanın sonu yoktu. Ve yalnızlığı mutluluk sanmanın.” (s.27)

Cesur olmak/ Anlatıcı; insanların kendisine tepeden bakmasına, kamburundan dolayı kendisiyle alay edilmesine artık sessiz kalmaz.

“Ve ben başkaldırıyorum işte. Bu düzensizliğe, insanı, insandan ayıran bencillığe karşıdır savaşım. Kişi savaştıkça güçlüdür. Bencillığe karşı durandır insan olan.” (s.56)

“Varsın bütün rezilliklerini kuşansın insanlar... Güçlüyüm ben, güçlü... Anlıyorum, eksikliği ve acıları yüreklice yüklenmek gerekiyor. Ve savaşmak, savaşmak...” (s.56-57)

-Kurtulmak

a) Özet

Fiziksel özürlü anlatıcı kahraman, kendisiyle aynı özre sahip genç bir kızın ölüm haberini duyduğunda “kurtulmuş” yorumunu yapar. Bu yorumu yapmasındaki temel etken, toplum tarafından dışlanmış olmaktır. Fakat daha sonra böyle söylemiş olmaktan pişmanlık duyar. Çünkü hayat devam ettikçe hâlâ umut vardır ve yaşamak güzeldir. Kendisi de bu özürlüden kurtulmak için bir umut ışığı olarak gördüğü Almanya’ya gider.

b) Eğitici Unsur

Yaşamayı sevmek/ Anlatıcı bütün yalnızlığına, kambur olmasından dolayı insanların kendisiyle alay etmesine rağmen yine de yaşamayı sevmektedir.

“‘Yaşamalıyım, eksik de olsa yaşamalı ve bir şeyler başarmalıyım.’ diyorum.” (s.62)

-Pont Marie Üstünde

a) Özet

Fiziksel özürlü anlatıcı kahraman, intihar etmek üzere köprünün üstüne çıkar. Ölüm fikri ile yaşam fikri arasında bir süre gidip gelir. Her şeye rağmen yine de yaşamının güzel olduğunu düşününce intihar etmekten vazgeçer.

b) Eğitici Unsur

Yaşamayı sevmek/ Anlatıcı bütün yalnızlığına, hayatın kendisini zorluklarla baş başa bırakmasına rağmen yine de yaşamayı sevmektedir.

“Ve yine de yaşamayı sevmek... Sevmek insanları, doğayı.” (s.71)

4.1.3. Kambur (K)

Kambur adlı öykü kitabında 1 öykü incelenmiştir: İki Gün. ‘Çilekli’ adlı öykü, ‘Dayım Balon Olmuş’ adlı öykü kitabında değerlendirildiği için burada ayrıca yer verilmemiştir.

-İki Gün

İlk Gün

a) Özet

Öykü kahramanının adı Remzi olup yirmi altı yaşında topal bir gençtir. İlk başlarda Remzi; abisi, yengesi, babası ve annesiyle yaşamaktadır. Daha sonra abisi ve yengesi ayrı eve çıkarlar. Remzi de onlardan bir süre sonra ayrı eve çıksa da annesinin ısrarlarına dayanamaz, tekrar baba evine geri döner ve bir devlet dairesinde memurluk yapmaya başlar. Bu arada da evlerinin karşı apartmanında oturan Zeliha’yı içten içe sevmektedir. Remzilerin komşusu Nedimanım, bu işe aracı olmak ister. Annesi bunu Remzi’ye söylediğinde Remzi, her ne kadar kızı sevse de topal olmasından dolayı Zeliha’nın kendini istemeyeceğini düşünür ve ayrıca Zeliha istese bile çevrenin tepkisinden çekinir. Ancak ne olursa olsun Zeliha ile görüşmeye kararlıdır.

Son Gün

a) Özet

Remzi ve ailesi, Zeliha'ya görücü gitmek için karşı taraftan bir haber beklerler. Bu arada Remzi de hazırlıklarını yapar. Ancak bekledikleri olumlu haberi alamazlar. Remzi ve ailesi buna üzülseler de olan olmuştur, yapacak bir şey yoktur. Remzi, bu evlilik işinin olmamasını topal olan bacağına bağlar.

b) Eğitici Unsurlar

Mücadele etmek/ Remzi içinde bulunduğu olumsuz, kötü, bunalımlı ruh halinden kurtulmak istemektedir. Bunun için de çaba göstermesi gerektiğinin bilincindedir.

“Bir şeyler yapmam gerekiyor. Beni kurtarıcı, değişik bir şey... Günün birinde bunu başaracağımı ve bu çemberi kıracağımı umuyorum.” (s.2)

Kendi kendisiyle yetinme/ Remzi, yaşadıklarından dolayı huzursuzdur. Fakat bu durumunu başkalarına açıp kendisini acındırmak istemez.

“Kimseye belli etmemeliyim sıkıntımı, kimseye... Acısinlar ve gülsünler istemiyorum. Ve istemiyorum sıkıntımı paylaşıp gibilerden yanıma yaklaşmalarını. Ve ezikliği daha da derinde tatmayı ve başkalarının yanında ağlamaklı olmayı...” (s.3)

Umursamaz olmamak/ Muhsin, kahvecinin topallığıyla ilgili alay eder. Remzi, kahveciye yapılan bu hakaret karşısında sessiz kalamaz ve Muhsin'i uyarır.

“‘İyi etmediniz Muhsin Bey...’ dedim. ‘Kırdınız çocuğu...’
... ‘Bacağına tükürdüğüm.’ Bal gibi de alay etmedir bu.” (s.14)

Tasarruflu olmak/ Remzi'nin babası tutumlu bir insandır. Eskiyen, kırılan bir eşyayı hemen elden çıkarmaz. Bakımını yapar ve yeniden kullanılabilir duruma getirir.

“Babam saksıyı onarmış, onu boyuyor balkonda. Geçende, sandalyenin bacağı çarpmıştı, kırıldı. Çimentoyla yapıştırmış, boyuyor yeşile. Bir yenisini alacak parası olmadığından değil ya, babam bu...” (s.18)

4.1.4. Dayım Balon Olmuş (DBO)

Dayım Balon Olmuş adlı öykü kitabında 6 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Kamyon, Dayım Balon Olmuş, Çilekli, Dünya İşleri, Canan, Ağabeyi adlı öykülerdir.

-Kamyon

a) Özet

Anlatıcı kahraman, yabancı bir memlekette uzun bir süre yaşadıkdan sonra vatanına dönmüştür. Kız kardeşini ziyarete gittiğinde yeğeninin büyümüş olduğunu, Türkçeyi ne kadar da güzel konuştuğunu görür. Yeğenine “Yakışıklı” adını takar. Yeğeni, birlikte dışarı çıkmayı teklif ettiğinde dayısı kamburundan dolayı bunu pek istemese de yeğenini kıramaz ve gezmeye çıkarlar. Gezerlerken yanlarından geçen iki bayan dayının kamburu ile alay eder. Dayı da bayanların işitmesini sağlayacak şekilde yeğeniyle şakalaşır.

b) Eğitici Unsurlar

Yardımcı olmak/ Anlatıcı epey bir zaman yabancı bir ülkede yaşamıştır. Ancak vatanına döndüğünde kendini ortama yabancılaşmış hisseder. Ve yeğeninin yardımıyla birçok şeye yeniden başlar.

“Yeğenim altı yaşında. Ve bana çok yardımı dokunuyor. Elimden tutuyor, çıkıyoruz evden, giriyoruz anayola, uzun yürüyüşler yapıyoruz. Kentin gürültüsüne ve insanların davranışlarına yeniden alışmak istiyorum. Ateşi düşmüş olmak önemli bir duygulanım, ürküyorum. Yalnız olmak istemiyorum. Yeğenim elimden tutuyor.” (s.12)

Konuşulan dile özen göstermek/ Anlatıcının yeğeni altı yaşındadır. O yaşta olmasına rağmen dilini güzel kullanması etkileyicidir.

“Altı yaşındaysa da Türkçeyi Başbakan’ımızdan daha güzel konuşuyor.” (s.13)

-Dayım Balon Olmuş...

a) Özet

Yakışıklı, dayısıyla gezmeye çıkacaktır. Gezmeye çıkmadan önce anne, oğluna “Şunu isterim bunu isterim, demel!” diyerek uyarıda bulunur. Gezmeye çıktıklarında dayısı ona balon alır. Yakışıklı; bir balona bir dayısına bakar, dayısının kamburunu balonuna benzetir. Bir süre sonra Yakışıklı’nın balonu elinden uçup gittiğinde dayısı ona ikinci kez balon almak ister. Yakışıklı’nın aklına annesinin tembihi gelir ve dayısının tekrar balon almasını istemez.

b) Eğitici Unsurlar

İnce düşünmek/ Yakışıklı'nın dayısının kamburu vardır. Yakışıklı, bunun ne olduğunu dayısına sormak istediğini annesine söyler. Annesi ise çocuğuna bunu dayısına sorarsa dayısının üzüleceğini belirtir.

“Bir gün, anneme sormuştum:

‘Dayım niçin böyle şey, anne?..’

‘Sakın bunu dayına sorma!..’ dedi annem. ‘Sonra çok üzülür...’

Sormadım ben de.

Hiç kimseye sormadım.” (s.22)

Yakışıklı ve dayısı gezmeye gideceklerdir. Yakışıklı'nın annesi ince düşünerek çocuğuna dayısından her şeyi istememesini söyler. Annesi, Yakışıklı'yı bir köşeye çekip uyarır.

“‘Belki dayının parası yoktur, şunu isterim bunu isterim diye yolda tutturma bak!..’” (s.23)

Tasarruflu olmak/ Yakışıklı ve dayısı dışarıda gezerlerken baloncu görürler. Dayısı yeğenine mavi bir balon alır. Fakat bir süre sonra yeğenin elinden balonu uçup gider. Dayısı tekrar balon almak ister; ancak yeğeni istemez.

“Bir günde iki kez balon alınır, o zaman paraya yazık olur...” (s.26)

-Çilekli

a) Özet

Dayısı yeğeniyle gezmeye çıkmıştır. Gezerken, kamburu nedeniyle insanların kendisinden uzaklaşması, sevdiğinin sırf bu yüzden selamını bile almaması aklını meşgul eder. Ancak yeğeniyle olan sohbetlerinin de etkisiyle her şeye rağmen yaşamayı sevdiğini, hayatın yaşamaya değer olduğunu düşünür.

b) Eğitici Unsur

Yaşamayı sevmek/ Anlatıcı, yaşamayı kendisine çekilmez kılan sevdiğine ve topluma rağmen yaşamın kendine has güzellikleri bulunduğu için yaşamayı sevdiğini söyler.

“Yaşamayı seviyorum. Her gün her şeyin değişmesini seviyorum. Biraz daha, biraz daha değişen her şeyi seviyorum. Belki bu yükü taşımayı, bu acıyı çekmeyi bile...” (s.33-34)

-Dünya İşleri

a) Özet

Öykünün başkahramanı çocuk; bir gününün nasıl geçtiğini, neler yaptığını anlatır. Kedileri pek sevdiğinden, köpeklerden korktuğundan, yalnız kalınca ısıklık çaldığından bahseder.

b) Eğitici Unsur

Gözlem yapmak/ Öykünün başkahramanı çocuk, çevresindeki olayları gözlemler ve bir çıkarımda bulunur. Çocuğun bu dikkati onun çevreyi iyi gözlediğini gösterir.

“Okul servisleri geri geri giderken niçin ses çıkarıyor?... Evet, küçük çocukları göremezler çünkü.” (s.66)

-Canan

a) Özet

Öyküde Canan, teyzesi ve eniştesini ziyarete gelir. Eniştesi Canan’a “Deyimlerimizin Dili” isimli kitapta kendisinin öyküsünden bir bölümün yer aldığı kısmı gösterir. Bu kısmı okuyan Canan, ‘gece yarısı ’nın yanlış yazılmış olduğunu fark eder, eniştesine bunu sorar. Eniştesi, bu yanlışlığın editörün dikkatsizliğinden ötürü olduğunu söyler ve o bölümün yer aldığı kendi kitabını Canan’a gösterir ve kendisinin doğru yazmış olduğunu belirtir. Canan da eniştesinin kelime grubunu doğru yazdığını görür.

b) Eğitici Unsur

Konuşulan dile özen göstermek/ Canan, teyzesi ve eniştesinin evine gelmiştir. Canan’ın teyzesiyle diyaloglarını duyan anlatıcı, Canan’ın konuşmalarına dikkat eder. Eniştesinin Canan’a hayran olma sebebi onun Türkçeyi kullanırken imlâ kurallarına dikkat etmesidir.

“Onun -o yaşta- Türkçeye hayranlığına hayrandım.” (s.74)

Canan, anlatıcı kahramanın ‘Deyimlerimizin Dili’ adlı kitabını okurken bir yazım yanlışını fark eder ve bunu anlatıcı kahramana sorar.

“‘Gece yarısı’ birlikte mi yazılır?... diye geldi Canan.” (s.75)

-Ağabeyi

a) Özet

Anlatıcı kahraman, çınar ağacının altında otururken ayakkabı boyacısı bir çocuk, onun ayakkabılarını boyamak ister. Kahraman da boyatır. Çocuğa parasını vermeye yöneldiğinde çocuk, “Senin paran geçmez.” diyerek adamdan para almaz. Kahraman nedenini sorduğunda çocuk, “Ağabeyim de senin gibiydi.” der. Kahraman, insanların “kambur” demeyip “senin gibi” demesine çok kızmasına rağmen çocuğa kızmaz çünkü çocuğun ağabeyi için “kambur” diyememesi kahramana göre haklı bir nedendir.

b) Eğitici Unsur

Düşünerek konuşmak/ Anlatıcı kahraman, ayakkabı boyacısı çocukla konuşurken sözlerine dikkat ederek konuşur, onun kalbini kırarak bir söz söylememeye dikkat eder. Boş konuşmamaya özen gösterir.

“Bir de ‘Okumaya bak sen, okumaya,’ diye onlara öğüt geçmeyi... ‘Boyayı az koyuyorsun be arkadaş,’ demeyi bir de...” (s.85)

4.1.5. Çılgınsı (ÇI)

Çılgınsı adlı öykü kitabında 1 öykü incelenmiştir: Yöneliş.

-Yöneliş

a) Özet

Anlatıcı, birtakım sorunlarından kurtulmak için bir tatil kasabasına gelir. Fakat buraya geldiğinde de kendini uğraştıracak sorunlar bulur ya da yaratır. Örneğin tatil kasabasındaki kaldığı otelin karşısında pazar vardır. Bu pazar yerinin daha güzel gözükmesi için hemen belediye başkanına mektup yazar ancak yanlış anlaşılmalardan dolayı beklediği sonucu alamaz.

b) Eğitici Unsur

Duyarlı olmak/ Anlatıcı kahraman, kaldığı otelin karşısında kurulan pazar yerinin görünümünün kötü olduğunu düşünür ve belediye başkanına mektup yazar.

“O gün, hemen oturup Belediye Başkanı’na bir mektup döşendim. Çarşamba Pazarı’nın yukarıdan görünüşüne de önem verilmesine dikkatlerini çektim. Özellikle de, eczanenin iyi bir denetlenmesi gerektiğini belirterek, dedim ki:

‘Ben, Çarşamba Pazarı arkasındaki Güldalı Oteli’nde mukim...’ ” (s.44)

4.1.6. Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi (BTDGB)

Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi adlı öykü kitabında 2 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Armağan, Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi adlı öykülerdir. ‘Canan’ adlı öykü, ‘Dayım Balon Olmuş’ adlı öykü kitabında değerlendirildiği için burada ayrıca yer verilmemiştir.

-Armağan

a) Özet

Anlatıcı kahraman, eşinden boşanmış ve işine de son verilmiş bir durumdadır. Yaşadığı güç durumlardan dolayı kendini sigaraya verir. Her ne kadar sigarayı bırakmayı düşünse de bundan kurtulamaz. Bu sırada aklına eski günleri gelir. O günler, sigarayı bırakmış ve bunu eşine armağan etmiş olmanın sevincini yaşadığı günlerdir.

b) Eğitici Unsur

İnsana değer vermek/ Anlatıcı aşırı derecede sigara içmektedir. Bir gün yine eşiyle odada otururlarken kendisi sigara içmektedir. Fakat eşi derin bir üzüncü içindedir. İşte tam o anda sigarayı bırakmak ister. Bu ‘bırakışı’ eşine armağan eder.

“İçimden öyle geldi, onu sevindirecek bir şey bulmalıydım... Buldum da -sigarayı bırakmayı armağan ettim ona.” (s.19)

-Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi

a) Özet

Öykü kahramanı; mezun olduğu okuldan arkadaşları olan Ayça, Umut ve Karen’le buluşup öğretmenleri Ceylan Hanım’a bir sürpriz yapmak ister. Bu öğrencilerin ortak noktası aynı zamanda okul yıllarında Ceylan Hanım’ın kurduğu koroda yer almış olmalarıdır. Dört arkadaş bir araya gelip Ceylan Hanım’ın evinin balkonuna itfaiye aracıyla yanaşır ve yıllar önce hep bir ağızdan söyledikleri “Yine Bir Gülnihal” şarkısını yeniden söylerler. Karşısında yıllar önce mezun ettiği öğrencilerini gören Ceylan Hanım çok mesut olur.

b) Eğitici Unsurlar

İnsana değer vermek/ Anlatıcı kahramanın lise birden itibaren edebiyat hocası olan Ceylan Hanım, öğrencilerine notlarına göre değer vermez. Ceylan Hanım, öğrencilerini severken onların derslerde başarılı olup olmamasına göre ayırım yapmaz.

“Ben, edebiyatta pek başarılı bir öğrenci değildim. Hep altı civarında notlarla geçtim ama, Ceylan Hanım yine de beni çok severdi.” (s.32)

Anlatıcı, gittiği okulda kimsenin kimseden üstün olmadığını gözlemlemiştir.

“Kapıcı çocuklarıyla okudum, ama bakıyorum da o, benim hayatımdaki en iyi deneyimlerden biri. Çünkü, insan ayırımı yapmamayı orda öğrendim.” (s.37-38)

Anlatıcının gittiği okulda, lise son öğrencilerinden dönem sonunda bir öğrenci hocalar tarafından “örnek öğrenci” seçilmiş. Fakat anlatıcı notlarının pek iyi olmadığını bildiğinden kendinin seçilmesinin imkânsız olduğunu düşünmektedir. Ancak mezuniyette kendisinin seçildiği açıklanır. Çünkü notlar, bu kararın verilmesinde etkili olmamıştır.

“Ceylan Hanım’ın beni aday göstermesi hoşuma gitmişti ama, seçileceğimi düşünmüyordum açıkçası. İlk onda da değildim. Ama, mezuniyette benim seçildiğim açıklandı.” (s.82)

Hoşgörülü olmak/ Ceylan Hanım ve birkaç öğrencisi koro oluşturmuşlardır. Fakat sesi güzel olanların yanında kötü olanlar da vardır. Fakat Ceylan Hanım onların bu durumuna tepki göstermez.

“Sanırım, kötü söyledik... Ceylan Hanım, biz kötü söylesek bile hiç bozuntuya vermezdi, yalnızca gülümserdi.” (s.33)

Ceylan Hanım’ın sınıfının en asi öğrencileri Gaye ve Umut’tur. Ceylan Hanım onlara da sevgiyle yaklaşır.

“Ceylan Hanım onlara anlayış gösterirdi.” (s.34)

Anlatıcı, sınıfındaki Hatice’yi anarken onun hoşgörülü yönünü de anımsar ve ondan övgüyle söz eder. Çünkü Hatice, kişinin dini ne olursa olsun ona sevgiyle yaklaşmış.

“O kadar iyi bir kızdı ki, o kadar... Dinine de bağlıydı. Öyle, dinine bağlılığı zayıf diye

başkalarını hor görerek değil ama...” (s.47)

Tasarruflu olmak/ Anlatıcının annesi evlenirken, babasına dedesi yüksek miktarda drahoma vermiş. O drahomayla babası, abisiyle iş kurmuş. Parayı gereksiz yere harcamamış.

“Sonra üç kardeş ortak olduklarında, -her gelen yeni gelinin drahomasıyla- iş büyümüş büyümüş... Eh, çok da harcamadılar gençken. Biraz mütevazı davranıp, belirli bir birikimi sağlayana kadar da tutumlu yaşadılar.” (s.39)

İyi insan olmak/ Anlatıcının amcası ikinci evliliğini on dokuz yaşında bir kızla yapar. Bu kız; eşinin önceki evliliğinden olan çocuklarını büyütür. Onlara üvey evlat muamelesi yapmaz. İyi bir insan olmaları için elinden geldiğince çaba gösterir.

“Ama yine de bence çok iyi büyüttü, çünkü, kuzenlerimin kişilikleri gayet iyidir.” (s.40)

Anlatıcının yetiştiği ortam önemlidir. Çünkü bu ortamda kötü yönlerin oluşmasına fırsat verilmez.

“Evimizde her zaman belli kriterler vardı, onların tersi yoktur. Dürüst olunur... yalan söylenmez...” (s.79)

Hak gözetmek/ Anlatıcı, lise ikide sanat kolu başkanı seçilir. Ona göre bu seçimi kazanmasındaki temel etken, küçük sınıfları koruyup kollamasıdır.

“Kantinde falan onların hakkını korurdum. Lise sonlar kuyruğa girmez, öne geçerlerdi. ‘Olmaz öyle şey, girin sıraya...’ falan derdim. ‘Hepimiz bekliyoruz, siz niye beklemiyormuşsunuz?..’ O yüzden, küçük sınıflar beni seviyordu.” (s.45-46)

Pişman olmak/ Anlatıcı, Hatice’yle bir konu hakkında tartışmış ve ona istemeden de olsa kötü sözler söylemiştir. Fakat sonradan, ona söylediği sözler yüzünden pişmanlık duyar.

“...Ama, bir kez onunla atıştık. Ve sonra çok uzun zaman üzüntüsünü çektim.” (s.87)

4.1.7. Güneş Giderken (GG)

Güneş Giderken adlı öykü kitabında 2 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Ayten’in Kerem’li Öyküsü, Sıcak Bir Gün adlı öykülerdir.

-Ayten’in Kerem’li Öyküsü

a) Özet

Kerem, henüz okul çağına gelmemiş küçük bir çocuktur. Evli olan kapı komşuları Funda'yı masum bir şekilde sever. Ve bu sevgisini annesi, babası, ablası, teyzesi Ayten'in bir arada bulunduğu bir sırada söyler. Orada bulunanlarca bu, gülüp geçilecek bir şey olarak karşılanır. Annesinin Funda'nın evli olduğunu söylemesi üzerine Kerem, “evliyse, evli” diyerek aslında çocuksu, masum bir sevgiyi dile getirmiş olur. Kerem'in teyzesi Ayten de evli bir adam olan Tuncay'ı sever. Ancak bu sevgisinde yanlış bir şey olabileceği kuşkusunu duyunca aklına birden yeğeninin “olsun; evliyse, evli” sözü gelir ve Tuncay'a olan duygularından kaçamaz.

b) Eğitici Unsur

Söz dinlemek/ Keremlerin oturduğu apartmanın karşı apartmanında Gökhanlar oturmaktadır. Gökhan annesinin sözünü dinleyerek sadece bahçede oynamaktadır.

“Karşı apartmanda Gökhan bahçeye çıktı. Sokağa çıkmadı. Annesi yasaklamış. Bahçede bisikletine bindi.” (s.9)

-Sıcak Bir Gün

a) Özet

Öykü kahramanı Burhan Bey; ellili yaşlarında, emekli, eşinden boşanmış bir adamdır. Yıllarca çalışmış ve şimdi parasını yemektir. Ancak yalnız başına yemek de sıkıntıdır. Yirmi beşindeki Esra'yı sever fakat Esra'ya bunu sezdirmemeye çalışır. Ailesi ise Esra'yı kendi denginde biriyle evlendirmek ister. Esra, Burhan Bey'i ziyarete gittiği bir gün Burhan'ın kendisini sevdiğini fark etse de Burhan'ın sevgisine karşılık vermez.

b) Eğitici Unsur

Bencil olmamak/ Burhan Bey, evinin balkonunda bir şeyler atıştırmak ister. Fakat yan taraftaki evin balkonundan yemek kokuları gelmektedir. Anlatıcı ‘ikram etmek’ olayına vurgu yapar.

“... bitişik balkondan ‘kendin pişir, kendin ye’ kokuları eksik olmuyordu ya...” (s.22)

4.1.8. Yakamoz Avına Çıkmak (YAÇ)

Yakamoz Avına Çıkmak adlı öykü kitabında 7 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Şenlik, Direnç, Zafer Sükan, Vedat Günyol, Dersimiz: Deprem, Alanya’da Bir Kıyıda, Gelecek adlı öykülerdir. Bu öykülerden Şenlik, Direnç, Zafer Sükan, Vedat Günyol, Dersimiz: Deprem adlı öyküler, kısa öykünün şiire yaklaştığı öykülerdir.

-Şenlik

a) Özet

Anlatıcı, karanlık dünyasının sevdiğinin gelmesiyle aydınlandığını adeta şenliğe dönüştüğünü belirtir.

b) Eğitici Unsur

Sevginin önemi/ Anlatıcının karanlık dünyası sevdiğinin gelmesiyle aydınlanır.

“seçince onu... tanıyınca,
karanlık, oluyor bir şenlik!” (s.9)

-Direnç

a) Özet

Anlatıcı, ömrünün yaşama direnmekle geçtiğini ve bunu sevdiğine hiçbir zaman anlatamadığını ifade eder.

b) Eğitici Unsur

Mücadele etmek/Anlatıcı, ne yaşamış olursa olsun hayata küsmediğini ve yaşamında kötü olan her ne varsa onunla mücadele ettiğini belirtir.

“Ben kendimi bildim bileli
dirençle geçti ömrüm!..” (s.14)

-Zafer Sükan

a) Özet

Anlatıcı; dostu, yakın arkadaşı Zafer Hanım'ı kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşar. Zafer Hanım'ın cenaze töreninde bulunurken onun ardında bıraktığı yaşam ve bu yaşama dair sözleri herkese öğüt niteliği taşır.

b) Eğitici Unsur

İyi insan olmak/Anlatıcının arkadaşı Zafer Hanım vefat ettiğinde geride çok güzel anılar, yaşanmışlıklar bırakır. Zafer Hanım; fikirleriyle, yaşamıyla örnek alınacak bir insandır.

“Sevin yaşamayı, sevin birbirinizi...

Ardınızda sevgiler... dostluklar bırakmaya hazır bulunun.

İyilikle anılın.” (s.17)

-Vedat Günyol

a) Özet

Anlatıcı, Vedat Günyol'dan övgüyle söz eder. Örneğin; karanlığa ışık tutmayı sevdiğini, doğru bir insan olduğunu vb. gibi özelliklerinden bahseder.

b) Eğitici Unsur

İyi insan olmak/Anlatıcı, arkadaşı Vedat Günyol 'un kişiliğinden övgüyle söz eder.

“Sevgisini... bilgisini.. görgüsünü..

nesi varsa hepsini çevresiyle, herkesle

paylaşan bir adam.

...

Karanlığa ışık düşürmeyi seven bir adam.” (s.18)

-Dersimiz: Deprem

a) Özet

Anlatıcı; kardeşliğin, erdemin, vicdanın olduğu daha güzel bir dünya olması beklentisi içindedir.

b) Eğitici Unsur

İyi insan olmak/ Anlatıcı; dünyanın daha güzel, daha yaşanabilir olması için öncelikle iyi

bir insan olunması gerektiğine inanır.

“Erdemli olsun. İnsanlardan utanmayı.. kendinden utanmayı bilsin.

Hırsız olmasın. Arsız olmasın.

Vicdanlı olsun. Ete batan kıymıktan korksun.

Bencil olmasın. Sevmeyi bilsin.” (s.19)

-Alanya’da Bir Kıyıda

a) Özet

Anlatıcının sevdiği genç kız başka bir adama âşık olur. Birlikte kayıkla bir yere giderler. Aradan bir zaman geçtikten sonra genç kız ve âşık olduğu adam çıkagelir. Adam hastadır. Genç kız, anlatıcıdan onu iyileştirmesini ister. Anlatıcı da elinden geleni yapmaya çalışır. Daha sonra genç kız ve adam kayıkla oradan ayrılırlar.

b) Eğitici Unsurlar

Umut etmek/Anlatıcı; umutlarının boşa gittiğini görse de umudunu yitirmeyeceğini, asla umut etmekten vazgeçmeyeceğini belirtir.

“Umutlanmanın boşa umutlanmakla sonuçlanacağını bilen, yine de umutlanmayı, yeniden.. yeniden umutlanmayı kendine hiç yasaklamamış olan...” (s.23)

Yardım etmek/Anlatıcı (sevdiği genç kızın âşık olduğu) hasta adamın iyileşmesi için elinden geleni yapar.

“Otlar, çiçekler ve böcekler üzerine ne biliyorsam denedim.

Çizgi üstüne çizgi attım.

Dualar okudum.” (s.28)

-Gelecek

a) Özet

Sevgi ve kardeşi Bilge; annelerini kaybetmiş, kırklı yaşlarda iki kız kardeştir. Sevgi evlidir, Bilge ise henüz evli değildir. Bilge’yi kendinden yaşça biraz büyük Ayhan Bey ile tanıştırmak isterler. Ayhan Bey, eşinden yeni boşanmıştır ve Denis adında bir oğlu vardır.

Ayhan Bey ve Bilge tanışır. Ayrıca Bilge; Denis’le de kaynaşır, vakit geçirir. Ancak Bilge, Ayhan Bey’in evlilik teklifine olumlu ya da olumsuz net bir karar verebilmiş değildir.

b) Eğitici Unsurlar

Öz eleştiri yapmak/ Bilge, annesi ölünce yalnız kalmamak için evli olan ablası Sevgi’nin yanına taşınır. Fakat aradan uzun yıllar geçtikten sonra almış olduğu kararın yanlış olduğunun farkına varır, öz eleştiride bulunur. Geçen süre içerisinde kendi başına bir şeyler yapamamış olmanın pişmanlığını duyar.

“Annemiz ölünce kendime bir ev açsaydım, şu şimdiki noktaya altı yıl önce gelmiş olacaktım. Altı yıl daha genç! O zaman başlayacaktım kendi ayaklarımın üstünde durmaya.” (s.45)

Tutumlu olmak/ Bilge’nin yengesi Gönül; tutumlu, parayı gereksiz yere harcamayan bir kişidir. Tutumlu olmanın faydasını Bilge’ye anlatır.

“Oysa, bir evde parayı tutmayı bilen biri olmalı. Ben öyle dikkatli olmasaydım, dayına kalsaydı yani, inan şu ev bile alınmamış olurdu daha.” (s.71)

4.1.9. Yaz Sevenler Kış Sevenler (YSKS)

Yaz Sevenler Kış Sevenler adlı öykü kitabında 9 öykü incelenmiştir. Bunlar sırasıyla: Kaymak, Adı Barış, Ne İstiyor Bu Ceren, Geçmiş Yazdan Kalma Bir Şirinlik, Bu Şaban Başka Şaban, “Parayı Sever misin?”, İpek Gökşen Diye Kâküllü Bir Kız, Yazarın Armağanı, Marmara Denizi Arada adlı öykülerdir.

-Kaymak

a) Özet

Öykünün başkahramanı Murat, başına gelen olayları anlatmayı çok sever. İşte o olaylardan biri de yaz tatilinde yaşadıklarıdır. Murat, yaz tatilinin gelmesiyle birlikte evlerine yakın bir park olan Barış Parkı’na gitmeyi sever çünkü burada hem iyi vakit geçirir hem de yeni arkadaşlar edinir. Parka gideceği gün annesinden harçlık alır ve sokağa çıkar. Parka doğru giderken dondurmacıyı görür ve bir külah dondurma alır. Elinde dondurması oynaya oynaya giderken ayağı takılır, dondurma yere düşer. Murat, çevredekilerin kendisine kıs kıs güldüğünü hissedip sinirlenmeye başlayacakken sarı bir köpeğin gelip dondurmayı

yalamaya başlamasıyla bu görüntüden hoşnut kalıp sinirlenmez. Bunları dedesine anlattığında dedesinin ne tepki vereceğini düşünür.

b) Eğitici Unsurlar

Kendini iyi ifade edebilmek/ Murat yaşadığı olayları anlatırken kendini güzel bir şekilde ifade edebilmektedir.

“Ben böyleyim. Yaşadıklarımı, başıma gelenleri anlatmayı çok severim. Dedem de hep bunu söyler.

‘Pek güzel anlattın, Murat!’ der bana.” (s.11)

Sosyal olmak/ Muratların evinin yakınında park vardır. Murat, o parka gidip vakit geçirmeyi sever.

“İşte yaz gelip de öğle sonrasının sıcaklığı daha gelmeden, o parka giderim.

İyi oluyor. Tatil. Arkadaş falan da görüyor insan.” (s.12)

Eleştiri yapabilmek/ Murat, gittiği parkın beğenmediği özelliklerini eleştirir.

“Eleştireceksin elbet: Oyuncakların olduğu bölümü parkın en uzak yerine yapmışlar.” (s.14)

-Adı Barış

a) Özet

Murat, arkadaşı Ceren’e eski yan komşularının oğlu Barış’ın başına gelen olayı anlatır. Barış, Muratların yan apartmanında yedinci katta oturmaktaymış ve Murat’tan birkaç yaş büyükmüş. Annesinin temizlik yaptığı bir gün annesine yardımcı olmak için camları silmek istemiş. Camları silerken bir anki dikkatsizlik sonucu aşağıya düşmüş. Ne yazık ki kurtulamamış. Bu acı üzerine Barış’ın ailesi hemen oturdukları evlerinden taşınmışlar. Çünkü o evde oturdukça annesi hep o günkü olayı hatırlıyor ve bundan büyük üzüntü duyuyormuş. Ceren’in, Barış’ın başına gelenleri duyduğunda verdiği tepki kısa ve özdür.

b) Eğitici Unsurlar

Gözlem yapmak/ Murat, etrafta olan bitene dikkat eden bir çocuktur. Bu yüzden Nihat Amca’nın davranışları, Murat’ın gözünden kaçmaz.

“Orada, Barışlar’ in bir kat altında oturan Nihat Amca, hep yaptığı gibi, yarım kova su indirmişti aşağıya ve lacivert renkli arabasının tozunu alıyordu ıslak bezle silerek.” (s.18)

Tasarruflu olmak/ Nihat Amca, tutumlu bir kişidir. Arabasını her zaman çok fazla su harcamadan temizler.

“... Nihat Amca, hep yaptığı gibi, yarım kova su indirmişti aşağıya ve lacivert renkli arabasının tozunu alıyordu ıslak bezle silerek.” (s.18)

Yardım etmek/ Barış’ın annesi evde temizlik yaparken Barış da annesine yardımcı olur. Camları silmek ister.

“Barış’ın annesi de evde temizlik yapıyordu o gün. Ve annesine yardım etmek için balkonun temizliğini üstlenmişti Barış.” (s.18)

-Ne İstiyor Bu Ceren?

a) Özet

Ceren, arkadaşı Murat’tan kendisiyle pazara gelmesini ister. Murat aslında pazarlardan pek hoşlanmasa da arkadaşını kırmamak için onun teklifini kabul eder ve birlikte pazara çıkarlar. Pazar yerinde çeşit çeşit satıcılarla karşılaşır. Ceren, annesinin istediği maydanozu almak için tezgâha yöneldiğinde satıcı kendisine “aplacak” diye hitap eder. Ceren, satıcının bu hitabından hoşlanmaz ve bunun acısını Murat’tan çıkarır. Murat ise Ceren’in bu tavrına bir anlam veremez.

b) Eğitici Unsurlar

Sosyal olmak/ Murat, arkadaşı Ceren’le güzel vakitler geçirmeyi sever.

“Ceren ile onların yan bahçe duvarında oturuyorduk dün. Güneş tepeye çıkınca gölgedir orası. İkimiz de severiz orada oturup oyalanmayı.” (s.25)

Dürüst olmak/ Ceren, Murat’a ‘En çok neyini özledin okulun?’ diye sorar. Ve Murat’ın vereceği cevabında dürüst olmasını ister.

“Doğrusunu mu söyleyeyim?” dedim sanki biraz çekinerek.

‘Bir de soruyor!’ diye kızmış gibi yaptı. ‘Elbette doğrusunu söyleyeceksin!’” (s.26)

Yorum yapmak/ “İkindi ezanı” ifadesi, Murat ve Ceren’in zihninde başka anlamlar yaratır.

“‘İkindi okundu...’ dedim ben.

‘O ne demek oluyor?’

‘Güneş artık inmeye başlar çünkü...’

Güldü Ceren, dedi ki:

‘Pazarda fiyatlar inmeye başlar, akıllım!’” (s.28)

-Geçmiş Yazdan Kalma Bir Şirinlik

a) Özet

Ceren ve Murat yedinci sınıfa giden iki yakın arkadaştır. Aynı sınıflarda okumaktadırlar. Ceren’in öğretmeni öğrencilerden, geçen yaz tatilinde yaşadıkları sevinç veren bir olayı yazmalarını ister. Ceren de Bandırma’da yaşadıklarını yazar ve öğretmeninden “güzel” notunu alır. Öğretmeni kâğıtları okuduktan sonra geri dağıtır. Ceren daha sonra yazdıklarını Murat’a okutur ve ondan da güzel bir geri dönüş alır.

b) Eğitici Unsur

Yol gösterici olmak/ Ceren’in öğretmeni, öğrencilerden yaz tatilinde neler yaptıklarını anlatan bir yazı yazmalarını ister. Öğretmenin amacı, öğrencilere yazı yazma alışkanlığını kazandırmaktır.

“Yaşanılan anıları unutmadan yazmanın yararını anlamaya yarayacaktı bu. Ayrıca, öykü yazmayı denemek için bir başlangıç da olacaktı.” (s.37)

-Bu Şaban Başka Şaban...

a) Özet

Murat ve Cerenlerin oturdukları sokakta şeker pembesi bir motosiklet dikkat çeker. Ceren ve Murat, motosikletin renginden dolayı onun bir kıza ait olacağını düşünürler. Birlikte parka doğru gittikleri bir gün o motosikleti bıyıklı bir adamın kullandığını görürler. Adam yanlarından geçip gittikten sonra iki arkadaş şakalaşırlar ve Murat adam için “Tam Şaban!” ifadesini kullanır.

b) Eğitici Unsurlar

Fikir üretmek/ Muratların oturduğu yerde evler, yedi katlı üç girişli bloklar şeklindedir. Ama, Murat onlara blok demez de ‘yatay apartman’ der.

“Kimsenin ‘yatay apartman’ falan dediği yok. Ama ben böyle kendi kendime bir şeyler düşünerek akıl jimnastiği yapmayı hep severim. Güzel olur.” (s.42)

Tatlı dilli olmak/ Murat’ın dedesi zamanında Fatmanın Teyze varmış. Ona tatlı dilinden dolayı “Şeker Fatmanın Teyze” diyorlarmış.

“Dedemlerin zamanında bir Şeker Fatmanın Teyze varmış. Pembe pembe yanakları varmış.

Ama ondan değil de tatlı dilinden dolayı adına öyle denirmiş. Çocuklar onu çok severmiş.” (s.44)

- “Parayı Sever misin?”

a) Özet

Murat, arkadaşı Ceren’e yaşadığı bir olayı anlatır. Olay şudur: Dedesi Muratlara gelmiştir. Gece geç olduğundan kendi evine gidememiş, Muratlarda kalmıştır. Murat’ın yattığı odada dedesi yatmıştır. Murat da salonda yatmıştır. Dedesi yastığın altına bir yirmilik koyarak torununa sürpriz yapmıştır. Murat okuldan eve geldiğinde annesi ona dedesinin sürprizini açıklamıştır. Murat da yastığının altında yirmiliği görünce sevinmiş ve dedesinin haftada bir gün kendilerinde kalmasını istemiştir. Fakat daha sonra böyle söylediği için utanmıştır. Murat, Ceren’e bunları anlattıktan sonra ona parayı sevip sevmediğini sorar. Ceren de ilk başta parayı herkesin sevdiğini söylese de paragöz olmanın iyi bir şey olmadığını belirtir.

b) Eğitici Unsurlar

Yapılan hatayı anlamak/ Murat’ın dedesi Muratlara geldiği bir gün, gece geç oldu diye kendi evine gitmez, Muratlarda kalır ve Murat’ın yatağında yatar. Ertesi gün Murat okuldan eve geldiğinde, annesi oğluna yastığının altına bakmasını söyler. Yastığının altında yeşil bir yirmilik gören Murat, bunu dedesinin koyduğunu anlar ve dedesine haftada bir gün kendilerinde kalmasını söyler. Ancak daha sonra sözünün ne anlama geldiğini fark ettiğinde utanır.

“Ben de anladım elbet söylediğim sözün nerelere gittiğini... Hangi anlamlara geldiğini... İşin ucunun o yeşil yirmiliğe dayandığını... Benim her hafta bir yirmilik hesabımdaki kurnazlığı...

Utandım elbet.” (s.51)

Sosyal Olmak/ Murat, arkadaşı Ceren’le vakit geçirmeyi sevmektedir. Bu yüzden Cerenler’ in bahçesinde birlikte vakit geçirirler.

“Orada, o sandığın üzerinde Ceren’le oturup -öyle biraz birbirimizi kızdırarak-konuşması da güzel görünürdü bana.” (s.53)

Hayvanları sevmek / Ceren ve Murat, hayvanlara karşı duyarlı çocuklardır.

“Ceren, sokak canlılarının suyunu verir, sonra beni arardı.

Ona söylemedim ama, önce kediler ve köpeklerin olması bence de uygundu.” (s.53)

İyi insan olmak/ Ceren ve Murat, para ile ilgili bir konuda birbirlerine düşüncelerini söylerler. Murat, para yerde bile bulunsa alınmaması gerektiğini söyler.

“‘Paragöz olmak iyi değil!’ dedi Ceren sonra.

‘Kötü...’ dedim ben. ‘Kötü...’” (s.55)

-İpek Gökşen Diye Kâküllü Bir Kız

a) Özet

Murat, kışın gözlemlediği bir olayı anlatır. Okullar yoğun kar yağışı nedeniyle tatil olmuştur. Komşularının kızı İpek de anaokuluna gitmektedir. Okulların tatil olması İpek’i çok sevindirmiş ve babasıyla dışarıya çıkıp kartopu oynamıştır. İpek daha üç buçuk yaşında olmasına rağmen oldukça akıllıdır. İpek, sokakta babasıyla kartopu oynarken annesi de onlara camdan kartopu atmıştır. Fakat kartopu arabalara denk geldiğinden İpek, annesine “Başkalarının arabasına atma, anne!” diye seslenmiştir. Murat, kızı İpek olmasa babasının hayatta o soğukta dışarı çıkmayacağını düşünür.

b) Eğitici Unsurlar

Sağlığa önem vermek/ İpek üç buçuk yaşındadır ve anaokuluna gitmektedir. Okulu, kar yağışı nedeniyle bir süreliğine tatile girer. Çünkü çocukların sağlıkları söz konusudur.

“Demek ki, çocukları doğanın o sert koşullarından korumak ve onların zarar görmesini engellemek için kar tatili veriliyorsa, buna önce en güçsüz çocuklardan, yani anaokulu öğrencilerinden başlanmalıdır.” (s.59)

Gonca Hanım, kızı İpek’in sağlığına dikkat eder. Bundan dolayı soğuk havalarda kızının giyimine özen gösterir.

“Annesi Gonca Hanım da iyice giydirmiş İpek’i. Kırmızı anorağı her zaman giymektedir ama çizmeleri ve eldivenleri tam bu karlı havalar için. Kulaklarını kapatan başlığı da sanki özellikle öyle.” (s.61)

Çocuklara değer vermek/ İpek’in babası Onur Bey üşengeç birisidir. Fakat çocuğu söz konusu olduğunda gerekli özeni çocuğuna gösterir.

“İpek kızını sevindirmek istiyor olmasa, bu havada pencereden burnunu bile göstermeye üşenecek biridir Onur Bey.” (s.60)

Neşeli olmak/ İpek ve ailesi, neşeli bireylerden oluşur.

“İpek Gökşen diye kâküllü bir kız vardır ve onun ailesi, şakalaşmayı seven kişilerden oluşur.” (s.62)

-Yazarın Armağanı

a) Özet

İpek, babasıyla babasının yazar olan arkadaşını ziyarete gider. Babası ve arkadaşı sohbet ederlerken İpek onları ilgiyle dinler. Bir yandan da yazarın evi dikkatini çeker. Çünkü ev adeta bir müze gibidir. İpek ve babası kalkacakları sırada yazar, İpek’e bir hediye verir. Ondan, eve gidene kadar hediyeği açmamasını ister. İpek de hediyeği açmaz. Eve vardıklarında göreceklendir ki bu, gümüş çerçeveli güzel bir aynadır.

b) Eğitici Unsurlar

Olgun davranmak/ İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe gider. Babası ve yazar mutfağa gidince odada yalnız kalan İpek elini bir şeye sürmekten çekinir. Çünkü bunun yanlış olacağını bilir.

“Onlara dokunmayı çok isterdi İpek, ama böyle bir şey yapmaktan sakınmayı bilecek

yaşıyordu artık.” (s.73)

İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe gider. Tabii eli boş gitmezler ve pasta alırlar. Pasta yenirken İpek, açgözlüce davranmaz.

“İpek üç tane yedi ama ayıp olur diye dördüncüyü almadı. Pastaya uzanan eline öteki eliyle vurmadı elbette.” (s.74)

İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe gider. Yazar onlara vişne suyu ikram eder. İpek vişne suyunu yavaş yavaş içer.

“Vişne suyunun güzelliği bardaktan ısıltılarla yansiyordu. Ama onu özellikle ağır ağır yudumladı İpek. Çünkü hemen bitirmemek gerektiğini çoktaaan öğrenmişti.” (s.74)

Cömert olmak/ İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe gider. Tabii eli boş gitmezler ve pasta alırlar.

“Küçük pastalar güzeldi. İyi ki almışlardı. Yazar da beğendi, birkaç tane yedi.” (s.74)

Teşekkür etmek/ İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe gider. Misafirlikte güzel vakit geçiren İpek ve babası yazara teşekkür ederler.

“Kalkacakları zaman, İpek ile babası yazara her şey için çok teşekkür ettiler.” (s.75)

Sabırlı olmak/ İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe gider. Kalkacakları zaman, yazar İpek’e bir paket verir ve eve gidene kadar paketi açmamasını söyler. İpek de sabırlı olur ve eve gidene kadar paketi açmaz.

“Meraktan deli olsa da eve gidene kadar yazarın sözünü dinleyecek, paketi açmayacak.” (s.76)

Trafik kurallarına uymak/ İpek babasıyla, babasının arkadaşı olan bir yazarın evine misafirlğe giderken arabada arkada oturur ve kemeri takılıdır.

“Öyle arkada kemer takılı...” (s.76)

-Marmara Denizi Arada

a) Özet

Murat bir öykü anlatır. Öyküye göre, günlerden ağustosun yirmi biridir. Bugünün önemli önemli özelliği, Marmara Denizi'nin güney kıyısında oturan Zeynep'in ve kuzey kıyısında oturan Ayşegül'ün doğum günü olmasıdır. Zeynep bir elin parmaklarını sayacak yaştadır; Ayşegül ise elinin parmaklarını sayma günlerini çoktan geride bırakmış, bir doktordur. Zeynep ve Ayşegül birbirlerini tanımamaktadır. Onların ortak bir diğer özelliği de “Necati” isimli birinden doğum günü mesajı almış olmalarıdır. Her ikisi de mesajı okuduklarında mutlu olurlar. Murat öyküsünü “Aferin Necati'ye!” diyerek bitirir.

b) Eğitici Unsur

Eğitime önem vermek/ Zeynep'in okuduğu anaokulunda eğitime önem verilmektedir.

“Marmara Denizi' nin güney kıyısında oluyordu Bandırma. Zeynep bunu biliyordu, çünkü anaokulunda her şeyi güzelce öğretiyorlardı.” (s.82)

4.2. Romanlarda Yer Alan Eğitici Unsurlara Yönelik Bulgular

Çalışmamızın bu aşamasında, Necati Tosuner'in konumuzla doğrudan ilintili olan 9 romanı incelenmiştir. *Keleş Osman*, *Sancı.. Sancı...*, *Yalnızlıktan Devren Kiralık*, *Bana Sen Söyle*, *Kasırganın Gözü*, *Arda'nın Derdi Ne?*, *Dur Bakalım Petek*, *Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!*, *Kitabın Adı* adlı 9 romanı özetlenmiş, eğitici unsurlar tespit edilmiş ve bu unsurların aktarılış biçimi verilmiştir. Kitaplar incelenirken eser listesindeki (ilk yayımlanan kitaptan son yayımlanana doğru) sıra izlenmiştir. Yayın yılları aynı olan kitaplar da alfabetik sıraya göre incelenmiştir.

4.2.1. Keleş Osman (KO)

-Keleş Osman Evden Kaçıyor

a) Özet

Keleş Osman ve arkadaşı Hasan, kasabada oturmaktadır. İkisinin de hayali, bir gün İstanbul'a gitmektir. Dördüncü sınıfın sonunda ailelerinden gizlice İstanbul'a kaçarlar. Her ne kadar ilk başlarda bu kaçıştan heyecan duysalar da İstanbul'a vardıklarında pişman olmaya başlarlar. Çünkü bir yanda kalacak yer sorunu diğer yanda açlık ve diğer sorunlar vardır. İlk gün bir kahvehanede sabahlarlar. Ertesi gün iskelede oturmuş, kara kara ne yapacaklarını düşünürlerken Keleş Osmanların ev sahibi Cemal Amca oradan geçmektedir;

onları fark eder ve evlerine geri götürür.

b) Eğitici Unsurlar

Manevî değerlere önem vermek/ Keleş Osman doğmadan önce dedesi ölmüştür. Dedesinin “adını” yaşatmak için ona dedesinin ismini vermişlerdir.

“Dedeme ‘Keleş Osman’ derlermiş. Ben doğmadan ölmüş dedem, adını bana koymuşlar.” (s.13)

Araştırmacı olmaya önem vermek/ Keleş Osman’ın okuduğu okuldaki çocuklar birbirlerine Uykucu, Deve, Sırık gibi lakaplar takmaktadırlar. Keleş Osman’a lakap takmalarına gerek kalmaz çünkü o, zaten Keleş Osman’dır. Arkadaşları ona ‘Keleş’ diyerek onunla alay ederler. Keleş Osman önceleri bu duruma çok üzülür. Fakat isminin ne anlama geldiğini araştırıp öğrendikten sonra arkadaşlarının alaycı sözlerini kafasına takmaz.

“Şu Keleş konusu aklıma takıldı. Dizi dizi kalın kitaplar arasından bir sözlük seçtim. Masaya oturup, araştırdım. Sonra bir kâğıda yazdım bulduklarımı.
... Şöyledir:

Keleş sıfat. 1. Güzel, yakışıklı. **2.** Yanlış olarak “kel” anlamında da kullanılır.” (s.15)

Ulusal değerlere önem vermek/ Okulların son günüdür ve tatile girilecektir. İstiklâl Marşı okunmadan önce öğrenciler okul bahçesinde sıraya girmiş ve sessizce beklemektedirler.

“Gürültü kesilmiş, soluklar tutulmuştu, çıt çıkmıyordu. Öğretmenin parmaklarına bakıldı ve başladı İstiklâl Marşı:

‘Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak.’” (s.20)

Çocuk gözünden olaylara bakmak/ Kar, Keleş Osmanların yaşadığı kasabayı bütün aklıyla sarmıştır. Büyükler için bu durum bir zorluk olsa da çocuklar için kar, bir eğlence aracıdır.

“Bizim için özlenen ve beklenen bir şeydi kış. Sanki hiçbir güçlük getirmiyormuş gibiydi. Soğuğu bir güçlük sayar mıydık? Soğuk da hemen bir oyun olmakta gecikmemişti.” (s.21)

İşini zamanında yapmak/ Keleş Osman’ın arkadaşı Hasan’ın annesi ölmüştür. Hasan, annesinin ölümüne çok üzülmüştür. Bu sebeple yapması gereken birçok şeyi de sonraya

erteler olmuştur. Keleş Osman ise erteleme nin sonunun gelmeyeceğini düşünür. Her ne yapılacaksa zamanında yapılmasını aksi takdirde geç kalınmış olacağını belirtir.

“Bu olayla epeyce sarsıldı Hasan. İyi öğrenciliği de bıraktı. Her şeyi sonraya erteler olmuşt u.

Oysa, bir şey sonraya bırakılınca, çoğu zaman, yerine getirilmekte artık geç kalınmış olmaz mı?..” (s.21-22)

İş bölümü yapmak/ Hasan’ın annesi ölünce babası da işten güçten elini çeker. Bunun üzerine işleri Hasan ve abisi birlikte yapmaya başlarlar.

“Musa Amca birden artık kendini yaşlanmış saymaya başlamış, işten güçten elini çekip dükkânı oğlu Hamit’e bırakmıştı. Sabah erkenden ağabeyiyle Hasan dükkâna gelir, açarlardı. Sobayı yakmayı Hasan üstlenirdi.” (s.22)

Düşünerek hareket etmek/ Keleş Osman ve Hasan birlikte İstanbul’a gitmek istemektedirler. Çünkü İstanbul’la ilgili her şey onlara cazip gelmektedir. Hasan’ın ağabeyi Hamit’ten dinledikleri kadarıyla da parasız bir şey yapamayacaklarını anlarlar. Bu yüzden para biriktirmeye başlarlar.

“Hamit Ağabey böyle anlatmıştı da biz de şunu anlamıştık: Parasız İstanbul olmazdı. Ve para biriktirmeye başlamıştık.” (s.23)

Hayal kurmak/ Keleş Osman ve Hasan’ın birbirlerine anlattıkları düşlerde Keleş Osman kaptan Hasan da ikinci kaptan olarak kendilerini hayal ederler. Ve daha fazlası da vardır.

“Ardında köpükler bırakarak denizi yaran, koca bir geminin kaptan köşkünde, dümen başındaydık.” (s.28)

“Elimizde dürbünler, kaptan köşkünden uzakları gözlüyorduk. Haritalar üstünde pergellerle ölçüyor, rota çiziyorduk.” (s.29)

Umursamaz olmamak/ Hasan ile Mahmut ceviz oyunu yüzünden kavga etmektedir. Oyunda yenilen Mahmut bunu kabullenemediği için Hasan’ı dövmektedir. Olayı uzaktan gören Keleş Osman, Hasan’ın imdadına yetişir.

“Yetiştim hemen, çekip aldım Hasan’ın üstünden ya, Mahmut ayrılacak gibi değil ki...” (s.31)

Kimseye yük olmamak/ Keleş Osmanların oturduğu evin sahipleri yaşlı olmalarına rağmen kimseye muhtaç olmamak için çalışırlar.

“Yaşlı bir karıkocaydılar. Kasabanın yerlisiydiler Fatma Teyze ile Cemal Amca. O yaşta hâlâ da durmaz, çalışır, didinirlerdi.” (s.33-34)

Paylaşımçı olmak/ Keleş Osmanların ev sahipleri bahçelerindeki meyvelerini Keleş Osmanlarla da paylaşırlar.

“Bahçeden meyve topladılar mı, bir tabak da bize gönderirlerdi.” (s.34)

Pişman olmak/ Keleş Osman ve arkadaşı Hasan İstanbul’a gitmek için evden kaçarlar. Her ne kadar ilk başlarda bu kaçıştan heyecan duysalar da İstanbul’a vardıklarında pişman olmaya başlarlar.

“Ben kasabadan söz edince, Hasan biraz mızızlanırmıştı.”

‘Pişman mısın, Hasan?..’ dedim.

Hasan bir şey demedi.

Pişmandı ve pişmanlık Hasan’da çoğalmış, bana da geçermiş gibiydi.” (s.61)

“Bana öyle geldi ki, sanki ikimiz de gelsinler, bizi kahvede öylece bulsunlar istiyorduk. (s.71)

-Keleş Osman’ın Tarih’le Başı Dertte

a) Özet

Keleş Osman ve ailesi, babasının görevi nedeniyle kasabadan İstanbul’a taşınırlar. Taşındıkları ev biraz eskice olduğundan Osman’ın annesi, bu yeni eve alışmakta güçlük çeker. Osman, bir yandan dayısının kızı Ayşe’yle vakit geçirirken bir yandan da derslerine çalışır. Diğer dersleri iyi olmasına karşılık ilk dönem Sosyal Bilgiler dersi zayıftır. Ancak zayıf olmasının da kendine göre sebepleri vardır. Fakat ne olursa olsun Osman, kendine bir söz vermiştir ve bu dersini düzeltecektir.

b) Eğitici Unsurlar

Kanaatkâr olmak/ Keleş Osman ve ailesi kasabadan İstanbul’a taşınmışlardır. Oturdıkları bu yeni evi Keleş Osman çok sevmesine rağmen annesi bir türlü sevmemiştir çünkü ev

biraz eskice ve bakımsızdır. Keleş Osman ve babası bu konuda daha kanaatkâr davranıp annesinin yakınmalarına karşın evi savunurlar.

“Evi sevmez de annem, sanki evi kötülemeyi mi sever, nedir, o öyle konuşunca babamla bana da evi savunmak düşer.” (s.79)

İşi bilene yaptırmak/ Keleş Osmanların evinde kapının kilidi bozulmuştur. Babası tamir etmek ister fakat annesi daha önce yaşamış oldukları olayları hatırlayarak engel olur.

“‘Aman aman, istemem...’dedi. ‘Geçende, hani banyo musluğunu şöyle bir elden geçirmiştiniz de her yan yapış yapış su içinde kalmıştı...’” (s.81)

Tarafsız olmak/ Keleş Osman ve Hasan birlikte kasabadan İstanbul’a kaçtıkları için her iki aile birbirinin çocuğunu suçlamaktadır. Fakat Keleş Osman, ailelerin böyle birbirlerini suçlamasına tepki gösterir ve bu konuda tarafsız davranarak suçun ne tamamıyla kendinde olduğunu ne de Hasan’da olduğunu belirtir.

“Büyükler kendi çocuklarını kayırıyorlar, suçu öteki çocuğa yüklüyorlardı. Oysa biliyordum ben, Hasan’la iyi ya da kötü ne yapmışsak, birlikte yapmıştık.” (s.82)

Eleştiri yapmak/ Keleş Osman’ın anne ve babası oğullarının kimi özelliklerini birbirlerine ‘sana çekmiş’ diyerek söylemeleri Keleş Osman’ın dikkatini çeker. Keleş Osman, anne ve babasının bu tutumunu zaman zaman eleştirir.

“Annemle babam beni lastik top yaparlar, ‘sana çekmiş’ diyerek birbirlerine atıp dururlar.” (s.84)

İnce düşünmek/ Keleş Osman ve ailesi kasabadan İstanbul’a taşınmak için hazırlık yapmaktadırlar. Ev sahipleri de onların eşyalarını kolilediklerini bildiğinden bir şey yiyip içemeyeceklerini düşünüp onlara çay yapıp getirir.

“Ev sahibimiz Fatma Teyze’ymiş.

O da ne?

Elinde çaydanlık, demlik...

Kim demiş ‘bu sabah çay yok’ diye?..” (s.86-87)

Teşekkür etmek/ Keleş Osman ve ailesi kasabadan İstanbul’a taşınmak için hazırlık yaparlarken o sırada ev sahipleri Fatma Teyze elinde çaydanlıkla çıkagelir. Keleş Osman’ın

babası teşekkürlerini sunar.

“‘Çok teşekkür ederiz, efendim...’ dedi babam.” (s.87)

Yardım etmek/ Keleş Osman ve ailesi kasabadan İstanbul’a taşınmak için hazırlıklar yapmaktadırlar. Komşuları da gelip onlara yardım ederler.

“Uğurlamaya gelen tanıdıklarımız da tuttular bir işin ucundan. Yoksa, bitecek gibi değildi.” (s.87)

Yaşanan yere özen göstermek, önem vermek/ Keleş Osmanların taşındıkları ev biraz bakımsız olduğu için ellerinden gelen gayreti göstermişler, evi düzene koymuşlardır.

“Badana edildi. Kapılar, pencereler boyandı. Hangi eşya nerede durursa daha iyi olur, öğrenildi. Annem örümceklerden yakınıyordu, babam bu istenmeyen konuklardan kurtulmamızı sağlamayı kısa sürede başardı.

Merdiven onarıldı, ağaçlar budandı.

Ev de ev gibi oldu.” (s.92)

Ön yargılı olmamak/ Keleş Osmanların bakkalı biraz unutkanlıktır. Örneğin; müşteri alışverişini yapar, parayı verir; bakkal amca parayı sayar çekmeceye koyar. Fakat, müşteri tam kapıdan çıkacakken “Parayı vermiştin, değil mi? diye sorar. Bu durum Keleş Osman’ın kuzeni Ayşe’nin de dikkatini çeker. Ancak Ayşe’nin bakkal amca hakkında ‘delirmiş’ diye bahsederek ön yargılı konuşması, Keleş Osman’ın tepki göstermesine yol açar.

“‘Hiç de değil...’ dedim. Niçin delirmiş olsun? ‘Parayı vermedin’, demiyor ki kimseye... ‘Parayı vermiştin, değil mi?...’ diyor.” (s.95)

Dinî değerlere önem vermek/ Keleş Osmanların bakkalı, para canlısı bir adam değildir. Harama el uzatmaktan korkar.

“Haramdan pek korkar, on kuruşu çıkışmasa, yerine bir bisküvi verir...” (s.95)

Empati kurmak/ Keleş Osman, Ayşe’nin bakkal amcanın unutkanlığından alaycı sözlerle bahsetmesi üzerine ona tepki gösterir ve ondan empati kurmasını ister.

“‘Senin sanki bir şey unuttuğun hiç olmuyor mu?...’ dedim Ayşe’ye.” (s.96)

Kırıcı olmamak/ Keleş Osman ve Ayşe ağız dalaşına girmişlerdir. Osman, ona kötü bir söz

söylemekten kaçınır.

“Bir şey diyecektim az daha: ‘Kedileşme yine!’

Bizde konuktu, annesi hastanedeydi, demedim, tuttum kendimi.” (s.96)

Azimli olmak/ Keleş Osman’ın tarih dersiyle başı derttedir. Bir türlü istediği notu alamamaktadır. Sözlüye kalktığı bir gün iyi bir performans gösteremediği için ertesi gün tekrar sözlüye kalkacaktır. Bunun için de elinden geleni yapmaya çalışır.

“O gün, gittim eve, diyorum ki kendime: ‘Aman oğlum Keleş, sakın kırma cesaretini. Tarih’ten sanki ilk kez mi sözlüye kalkacaksın? Bu ne telaş?.. Daha yarına, ohooo, gün var... Çalış bakalım, kırma cesaretini, ha!’” (s.109)

Spor Yapmak/ Keleş Osman sabahları spor yapmaya önem vermektedir.

“...başladım sabahları hiç eksik etmediğim beden eğitimine.

‘Bir... ki... üç...’

‘Bir... ki... üç...’” (s.124-125)

Azimli olmak/ Birinci dönem Sosyal Bilgiler dersini karnesine zayıf olarak getiren Keleş Osman, ikinci dönem notunu yükseltmek için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır.

“Yok, bu karne dönemi ne yapıp yapıp, şu Sosyal Bilgiler’i düzeltmeye kararlıyım.” (s.125)

“O gün karar verdim ne yapıp yapıp bu karne dönemi şu zayıfı düzeltmeye. Her sabah beden eğitimi yaparmış gibi açtım kitabı, oku Keleş oğlum, oku...” (s.126)

4.2.2. Sancı.. Sancı... (SS)

a) Özet

Romanın şahıs kadrosu oldukça geniştir. Bu şahıs kadrosunun içine yer alanlardan biri Ayşe ve Hasan çiftidir. Ayşe ve Hasan Almanya’ya işçi olarak giden karı-kocadır. Almanya’nın ağır iş şartları altında çalışırlar. Hasan çöpçülük ederken Ayşe de bir fabrikada çalışır. Ayşe fabrikada çalıştığı günlerden birinde çok feci bir kaza yaşar ve uzun bir süre komada kaldıktan sonra yaşamını yitirir. Hasan da onun defin işlemlerini gerçekleştirmek için bir süreliğine Türkiye’ye döner.

Diğer tarafta Ayşe'nin iş yerinden arkadaşı Emine'yi Kazım'a istemeye geleceklerdir. Ancak Kazım'ın bir sevgilisi olduğu öğrenilince Emine ve Kazım'ın evlilik işi sonraki bir zamana bırakılır.

Yine romanın önemli karakterlerinden biri de Osman'dır. Osman, Almanya'da öğrenci olarak bulunan, sırtında kamburu olan, küçük işlerle yaşamını sürdüren bir kişidir. Burada Petra'ya âşık olur ancak ondan umduğunu bulamaz. Yine de hayattan umudunu kesmez.

Romanın bu kişilerinin ortak sancısı, maddi beklentilerin sancısının yanı sıra yaşadıkları olayların duygusal sancılarıdır.

b)Eğitici Unsurlar

Temiz olmak/ Hasan ve Peter çöpçülük yapmaktadırlar. Çöp kamyonlarında da çevrenin temiz tutulması gerektiğinin işareti vardır.

“Ve kasayı örten tentenin iki yanında bir uyarı:

‘Müll olma, kentini temiz tut!’” (s.10)

Dinî değerlere önem vermek/ Çocuklar, İhsan Bey'in bahçesindeki ağaçlardan erik aşırırlar. Fakat çocukların anneleri İhsan Bey'den erikleri helal etmesini isterler.

“...İhsan bey amca, n'olur, haram etme!” (s.33)

Camiden ezan sesleri yükselmeye başladığında çarşı esnafı dükkanını kapatıp caminin yolunu tutar.

“Bakırcılardan duyulan düzenli tokmak sesleri arasından bir ezan sesi yükseldi mi, sakal sıvazlanacak, kalkılacak, kepek inecek yarıya, hadi camiye.” (s.36)

Yardımsever olmak/ Hasan, köyünden tanıdığı Osman'ın paraya sıkıştığını görür ve Osman kendisinden daha para istemeden ona yardımda bulunur.

“Hasan'ın o deminki kızgınlığı Osman'a para vermekle biraz yatışmıştı. Eh, Remzi Bey gibi parayı destelemiyorsa da garibin birine verecek yirmi markının bulunuşu, mutluluktu.” (s.146)

4.2.3. Yalnızlıktan Devren Kiralık (YDK)

a) Özet

Romanda olaylar Beyhan ve eski kocası Ekrem'in etrafında gelişmektedir. Beyhan, Fırat ve Pınar'ın annesi olup Erguvan Çocuk Yuvasını arkadaşı Pervin'le işletmektedir. Beyhan kanser hastalığına yakalanmıştır ve çocuklarının üzülmemesi için bu durumunu bir süre onlardan gizli tutmuştur. Ancak daha sonraları çocuklarına hastalığını açıklamıştır. Bu arada da eşinden boşanmıştır. Yine de eski eşi Ekrem Bey'in babası Salim Bey'in hizmetine bakmaktadır. Diğer taraftan Ekrem Bey'in arkadaşı Kadir ise eşi Pervin'le ayrı yaşamaktadır. Her ne kadar Pervin'le ayrı olsa da oğlu Okan'la ilgilenir, eğitimine önem verir, okuması için elinden gelen çabayı gösterir. Ancak aynı önemi, ilgiyi Pervin'e göstermez. Pervin de Kadir'den resmî olarak boşanmak için ona dava açmaya hazırlanır ve hayatına yeni bir yön vermek ister. Beyhan da Pervin de kendi ayakları üzerinde durma çabasıdadır.

b)Eğitici Unsurlar

Dinî değerlere önem vermek/ Salim Bey, eşi Nezahat Hanım ölünce bir süreliğine Almanya'daki oğulları Ziya'nın yanına gider. Almanya'ya sağ salim geldiklerine şükreder.

“Şükür yere indirene!

Havaalanı.

Şükür kavuşturana!” (s.14)

İnce düşünmek/ Ekrem ve Beyhan çifti bir süredir ayrı yaşamaktadırlar. Ekrem'in babası Salim Bey, yanına Ekrem'i çağırmak istemez; çünkü yanlış anlaşılacağından çekinir.

“...Yarın karıkoca barışırsa, kötü adam durumuna düşmeyi istemezdi, -‘Bak oğlunu hemen yanına aldı...’ gibi.” (s.16)

Pervin'in oğlu Cem içine kapanık bir çocuktur. Okul idaresi, öğrencilerin sınıflarını değiştirirken onun bu durumunu da göz önünde bulundurur.

“Arkadaşları değişirse belki açılır diye Cem'in de yerini değiştirmiş yöneticiler.” (s.160-161)

Bitkilere zarar vermemek/ Beyhan ve Pervin'in işlettikleri Erguvan Çocuk Yuvası'nın

salonunda büyük iki saksı bulunmaktadır ve onlara dokunmak yasaktır.

“İçinde devetabanı olan saksılara dokunmak yasak, -insanlar bitkileri de korumalı.” (s.32)

İyi insan olmak/ Güzide’nin annesi Hayriye Hanım felç geçirmiştir. Çok iyi bir bakıcısı vardır. Fakat işini iyi yapması eğitilmiş olmasından değil, iyi bir insan olmasındandır.

“Öyle eğitilmiş falan bir bakıcı olduğundan değil. Genç bir köylü kadını. İnsan olarak iyi... Hayriye Hanım’ın deyişiyle, ‘insan evladı’. Güzide’nin, sanki kendisi bakıyormuş gibi içi rahat. Hem de yıllardır...” (s.58)

Merhametli olmak/ Güzide, annesi Hayriye Hanım felçli olduğundan ona bir bakıcı tutar. Fakat her işini de bu bakıcı kadına bırakmaz çünkü bakıcı kadının iş yükünün fazlaca olduğunu düşünür. Bu yüzden bakıcı kadına merhamet gösterip işlerin bir ucundan kendisi de tutar.

“Güzide’nin alışverişi Esmâ’ya bırakmayışı da ona güvenmediği için değil. Ondan biraz yük almak için...” (s.60)

Dayanışma içinde olmak Salim Bey ve arkadaşı Zeynel çok sıkı iki dosttur. Birbirlerinin işlerine yardım ederler.

“Satış fişi biriktirir Salim Bey sağdan soldan, Zeynel Bey’in eksiğini tamamlar. Salim Bey’in vergi iadesinin yazılmasını da Zeynel Bey üstlenir.” (s.69)

Tasarruflu olmak/ Beyhan’ın oğlu Fırat ayrı bir eve çıkmayı düşünmekte ve buna göre planlar yapmaktadır. Annesi oğlunun gereksiz masraflar yapmamasını ister.

“Pencereleri ölç...’diyor. ‘Perde parası verme, ben evden ayarlarım bir şeyler...’” (s.176)

Çocuklarla vakit geçirmek/ Pervin ve Kadir boşanma aşamasına gelmişlerdir. Bu yüzden Kadir ayrı bir eve çıkmış, Pervin de oğlu Okanla yaşamaya başlamıştır. Fakat Kadir; oğlu Okan’ı hiç ihmal etmez, onu ziyarete gelir, onunla vakit geçirir .

“Çok önemli bir şey çıkmazsa, ne yapar eder, en azından iki üç saatini oğluyla birlikte geçirirdi. Bunun için bir karar almış falan da değildi. Ama, bu böyleydi.” (s.205-206)

Eğitime önem vermek/ Kadir, oğlunun okumasını istemekte ve eğitimine önem vermektedir.

“... hiç ister mi öyle okulundan kalacak.. tezgâhtar olacak.. aman ha!” (s.207)

4.2.4. Bana Sen Söyle (BSS)

a) Özet

“Bana Sen Söyle” romanı, “Yalnızlıktan Devren Kiralık” romanın devamı niteliğindedir.

Beyhan’ın eski kayınpederi Salim Bey’den bir türlü haber alınamamaktadır. Her ne kadar Beyhan, eski eşi Ekrem Bey’den boşanmış olsa da bu durumdan endişe duymaktadır. Diğer yandan Ekrem Bey de ortalarda gözükmemektedir. Hem işinden hem de eşinden ayrılmış olan Ekrem’in ortalarda gözükmemesi herkesi merak içinde bırakır. Uzun süre haber alınamayan Salim Bey’in evinde vefat ettiği ortaya çıkar. Salim Bey’in cenazesini kaldırmaya Almanya’dan oğlu Ziya gelir. Aslında Ziya, pek de görüldüğü gibi masum bir amaç için gelmemiştir çünkü asıl amacı babasının mirasına konmaktır. Bu arada Beyhan’ın oğlu Fırat da ayrı eve çıkar. Beyhan tüm bu yaşananlar arasında bir de hastalığı ile baş etmek zorunda kalır. İlk başta hastalığını ailesinden, arkadaşlarından gizlese de daha sonra onlara da söyler. Tüm bu olaylar sonrasında Ekrem’in ölüm haberi gelir. Artık Beyhan hem kendisi hem de çocukları için daha güçlü olmalıdır. Diğer taraftan Beyhan’ın arkadaşı Pervin de eşine boşanma davası açar, bu konuda oğlu Okan da annesine destek çıkar ve Pervin güzel günlerin gelecek olduğuna inanır.

b)Eğitici Unsurlar

İzin almak/ Pınar, Çınarcık’a teyzesinin yanına gitmek için babasına danışır ve babasının iznini alır. Pınar’ın bu hareketi babasını memnun eder.

““Bana sormadan karar vermediğin için, sağ ol!..’ diyecekti babası.” (s.15)

Dinî değerlere önem vermek/ Salim Amca evinde ölü bulunmuştur. Komşusu, ölüye saygı niteliğinde başını örterek olanları izlemektedir.

“Komşu kadın yine balkondaydı. ‘Amca’ya saygı olarak, koyu lacivert bir eşarpla örtmüştü başını.” (s.24)

Zeynel Bey, arkadaşı Salim' in öldüğünü eşine söyleyeceği sırada dışarıdan öğle ezanının okunduğu duyulur. Nermin Hanım da ezanın sesine mana vererek, daha eşi bu haberi vermeden anlar.

“Zeynel Bey, terliklerini giymiş, salona geçip koltuğa kendini bırakmıştı.

Sonra Nermin Hanım'a bakmış bakmış da:

‘Salim Bey yok artık!..’ demişti.

‘Aa, kavga falan mı ettiniz?..’

‘Keşke kavga olsa hanım, keşke kavga olsa...’

Dışarıdan öğle ezanı duyulmuştu.

‘Yoksa?..’

‘Ya! Yaa!..’” (s.63)

Dinimizde su bir yudumda içilmez ve bunun gibi birçok ritüeller bulunmaktadır. Zeynel Bey de bu ritüellerden birini uygulayarak, suyu bir yudumda içmez.

“Alnını tutarak suyun yarısını içiyor Zeynel Bey.” (s.63)

Dinimizde ölüye karşı birtakım görev ve sorumluluklarımız vardır. Ekrem Bey, babasının cenaze işlemleriyle ilgilenmemektedir ve bu durum esefle karşılanır.

“İnsan iki eli kanda olsa gider... Koc'ca Salim Bey'i belediye mi kaldıracak?..” (s.72)

Salim Bey öldüğünde evde ölüye saygı gereği birtakım ritüeller uygulanır.

“Ölü evi.

Gün batmadan perdeler çekilmiştir. Televizyon kapalıdır ve evin sessizliğini artırmaktadır.” (s.76)

Dinimizde cenaze kaldırıldıktan sonra ölünün eşyaları fakir fukaraya dağıtılır. Salim Bey de öldüğü zaman eşyaları dağıtılır.

“İnsanlar, muhtaç değillerse... ölenlerinin bazı eşyasını, hani... yatağını, giyeceklerini, şusunu busunu... fakirlere dağıtırlar.” (s.114)

Dinimizde ölüye karşı birtakım görev ve sorumluluklarımız vardır. Salim Bey öldüğü zaman iki oğlundan biri olan Ziya ve torunlarından Fırat cenazede bulunur. Diğer oğlu Ekrem'in

cenazede bulunmaması tepkiyle karşılanır. Fakat Salim'in arkadaşı Zeynel, cenazenin bekletilemeyeceğini söyler.

“Oğlu burda. Torunu burda. Cenaze bekletilmez... Siz olmasanız, ben toparım konu komşuyu, katarım muhtarı önlerine, ben kaldırıyorum!..” (s.116)

Sağlığa önem vermek/ Salim Bebek büyürken bebeğin annesi Yıldız ve babası Erhan sağlıklarına dikkat edeceklerdir.

“Yok, Erhan bırakmaz kendini! Öyle, gerdandı... göbekti... Yıldız da bırakmasın!” (s.45)

Sorumluluk almak/ Ekrem Bey de babası Salih Bey gibi ne yapması gerektiğini bilir. Taşındıkları evin salonuna koltuk takımı alır.

“Taşınılan evin iki bölümlü, büyük bir salonu vardı. Bir yanı boş gibi kalmıştı salonun. Sonra bir cumartesi, sabahtan gitti Ekrem. Ekrem de öyle Salim Bey kılıkliydi. Babası gibi kendi başına iş bitirmeyi severdi. Bu koltuk takımını almış döndü. Pek sevindi Beyhan” (s.48)

Temiz olmak/ Ekrem ve Beyhan çifti yeni evlerine taşınırlar. Beyhan her yeri güzelce temizler.

“Sabunlu bezle iyice hepsini silmişti. Halıyı... yerlerin muşambasını da silmişti. Salonun öteki yarısı öyle kalmasın diye, orayı da silmişti.” (s.49)

Çevreye karşı duyarlı olmak / Denizin sessiz çığlıklarına kulak verilmelidir.

“Öfkelenen... öfkeden alını kırış kırış olan deniz, kola kutusunu damlacıklar üstünde iteliyor... iteliyor...” (s.155)

İnce düşünmek/ Fırat, kız arkadaşı Tuğçe'yi annesi ile tanıştıracaktır. Tuğçe, tanışmaya hazırlanmak için önce kuaföre gidip saçlarını yaptırtmayı düşünür. Fakat daha sonra bu düşüncesinden vazgeçer. Çünkü Fırat'ın annesi Beyhan Hanım'ın, gördüğü kemoterapiden dolayı saçları dökülmüştür.

“Berberde saçlarını yaptırtıp da geçip kadının karşısına kırıtacak mıydı bu Tuğçe?..

Ay, nasıl yapardı öyle bir şey!..

Sonra durdu, yüzü yumuşadı.

Bunu düşünebildi diye kendini sevinçle kutladı.” (s.386)

4.2.5. Kasırganın Gözü (KG)

a) Özet

Anlatıcı; oturduğu evinin penceresinden geçmişine, yenilgilerine, kaygılarına bakmakta ve hayalden gerçeğe gerçekten hayale koşturup durmaktadır. Onun beklentisi sadece kendisiyle sınırlı değildir. Toplumun geleceği ile de ilgilenmektedir.

b) Eğitici Unsurlar

Öz eleştiri yapabilmek/ Anlatıcı, insanların gözyaşı dökerek birbirlerinin duygularını kötüye kullanmalarını eleştirir.

“İyi ki insanoğlu’ nun gözyaşı para etmiyor. Bir de paraya dönüşüyor olsaydı, neler gelmezdi insanlığın başına!..” (s.9)

Değer bilmek/ Anlatıcının yaşadığı yerde bir çocuk parkı bulunmaktadır. Fakat, çocuk bahçesine gerekli özen verilmediğinden döküntü halinde durmaktadır. Ama ne zamanki deprem yaşanınca, insanlar orada toplanma gereksinimi duyduklarından çocuk bahçesinde düzenlemeler yaparlar.

“Hemen daha o ilkyaz gelir gelmez, iyice elden geçirildi, yeniden düzenlendi. Pırıl pırıl ışıldayan oyuncaklar, hiç kullanılmamış oturacak yerler, bir yüzü ağaç kabuklu tahtaların çarpı biçiminde yan yana getirilmesiyle oluşan ve budanarak düzgünleştirilen çit, görkemli çiçek öbekleri, uzun sırtlara tutturulmuş fidanlar, girişteki iki kanatlı altta küçük tekerleri olan tahta parmaklık, beton yolun öteki ucunda tek kanatlı parmaklık, bir yenilik olarak bahçeyi içeriden çevreleyen sağlık için yürüme yolu, deprem çantasını yanlarından ayırmayan insanlar için, o yıl bir kurtuluş olmuştu.” (s.25)

İyilik yapmak/ Deprem hissedildikten sonra insanlar, çocuk bahçesinde toplanmaya başlamışlardır. Çocuklarını depremde kaybetmiş bir adam da bahçeye girenlere erik dağıtır.

“Erik dağıtan deprem geçirmiş baba, parmaklığın açık kanadının yanında durmuş, elinde içi erik dolu tel örgüsü yumurta sepeti, bahçeye girenlere üçer beşer erik dağıtıyordu.” (s.25)

4.2.6. Arda'nın Derdi Ne? (ADN)

a) Özet

Arda ve ailesi (annesi Çiğdem Hanım, babası Caner Bey ve kardeşi Oya) Çınar Sokak'ta oturmaktadır. Ancak babaannesi Nezihe Hanım'ın ölümü üzerine dedesinin yanına Tosun Sokak'a taşınırlar. Arda ve dedesi Eşref Bey arasında güçlü bir bağ oluşmaya başlar. Ondan hayata dair pek çok şey öğrenme fırsatını bulmuş olur. Dedesiyle yürüyüşlere çıkar ve bu yürüyüşlerde de hem doğaya, insana ait hem de dedesine dair yeni şeyler öğrenir. Bir gün yürüyüşe çıktıklarında ıhlamur ağacının kesildiğini görürler ve dedesi bunun ne kadar yanlış olduğunu Arda'ya anlatır. Dedesiyle vakit geçiren Arda, dedesinin neleri sevip sevmediğini de anlar. Arda okuldan eve geldiği bir gün, dedesinin evde olmadığını fark eder. Arda'nın ailesi dedeyi aramaya başlarlar. Aile, Eşref Bey'i bulamaz fakat Arda dedesiyle geçirdiği günler dolayısıyla onun nerede olacağını bilir, dedesini bulur.

b) Eğitici Unsurlar

Teknolojiyi bilinçli kullanmaya önem vermek/ Arda, okuldan eve geldiğinde genellikle bilgisayarına bakmaktadır. Ama bu sefer bilgisayarını açmayacağına dair kendine bir söz verir.

“Sonra kendime söz verdim: İyice akşam olana kadar bilgisayarı açmak yok!” (s.12)

Manevî değeri olan eşyalara önem vermek / Arda'nın ninesi Nezihe Hanım vefat etmiştir. Fakat ninesinin kullandığı dikiş makinesi kullanılmamasına rağmen ondan kalan bir hatıra olarak Arda'nın odasında öylece durmaktadır.

“Dikiş makinesi benim kapının arkasındaki köşede -üstü örtülü olarak- hâlâ durur. Kullanılmaz. Yılda bir kez dedem yine de yağlar onu.” (s.12-13)

Çocuklara değer vermek/ Arda dedesine her şeyi sorabilmektedir. Çünkü Arda'yı bu duruma dedesi alıştırmıştır.

“Küçük bir çocuktum daha, alır beni karşısına, konuşurdu benimle.” (s.13)

İnce düşünmek/ Arda'nın dedesi Eşref Bey, eşi Nezihe Hanım öldükten sonra bahçelerine gereken özeni gösteremez. Dedesinin üzüntüsünü gören Arda, dedesine bu konuda soru sormaktan çekinir. Çünkü dedesinin daha çok üzüleceğini düşünür.

“Ama, bahçenin niçin o durumda olduğunu, hiç sormadım. İçimde bir duygu vardı: Sormak yanlış olacaktı...” (s. 13-14)

Tasarruflu olmak/ Ardaların evinde boş yere elektrik harcanmaz.

“Köşelerde yerden aydınlatmalı lambalar var, hangileri gerekiyorsa onları yakarız. Gerekmez olanı hemen söndürürüz.” (s.17)

Düzenli olmak/ Arda okuldan eve gelmiş, bir şeyler atıştırmış ve daha sonra da yapması gerekenleri yapmıştır.

“Elimdeki vişneli yoğurt kabını mutfığa gidip çöpe atıyorum. Kaşığı da suya tutup bırakıyorum oraya.” (s.18)

Kimseyi rahatsız etmemek / Arda ve ailesi akrabalarını ziyarete gitmişlerdir. Yola çıkma vakti geldiğinde Arda’nın babası korna çalmaz çünkü komşuları rahatsız etmek istemez; bu yüzden de geride kalanlara sadece el sallanır.

“Yok, arabanın kornasını çalmaz babam -daha uyuyordur komşular.” (s.31)

Duyarlı olmak/ Eşref Bey, torunu Arda’ya bir cüzdan alır. Halbuki o cüzdanın Arda’ya büyük geleceğini bilmektedir. Eşref Bey’in asıl amacı satıcının da evine bir şeyler götürebilmesidir.

“‘Alışveriş olsun işte...’ dedi. ‘O adam da akşam evine ekmek götürece!’” (s.54)

İyi insan olmak/ Arda, dedesini sadece dedesi olduğu için değil iyi bir insan olduğu için de sever.

“Ben yalnızca dedemdir diye sevmiyordum onu.

Ben onu babamın babasıdır diye sevmiyordum yalnızca.

Bana dedelik yaptı diye değil...

Onunla kanımız aynı diye değil...

...onu bir insan olarak seviyordum ben!

Benim sevdiğim ‘Eşref Bey’di.

Benim dedem olmasından daha önemliydi onun bir Eşref Bey olması.” (s.60-61)

Ağaçları korumak/ Arda ile dedesi deniz kenarında yürüyüş yapmaktadırlar. Bir ıhlamur ağacının kesildiğini fark ederler. Ve bu duruma çok üzürlürler.

“‘Kör bunlar, kör!’ dedi dedem. ‘Bir ağacın güzelliğini göremeyen nankörler bunlar!’”
(s.70)

Yardımcı olmak/ Akşam yemeği yendikten sonra annesi, Arda’nın kardeşini yatağına götürürken Arda ve babası diğer işlere yardım ederler.

“Annem, Ece’yi yatırıp dönmüştü salona.

Biz de babamla çoktan masayı toplayıp mutfığa taşımış, kirlileri makineye yerleştirmiştik. Kalan yemeklerin üstünü örtmüş, dolaba kaldırmıştık.” (s.73)

4.2.7. Dur Bakalım Petek (DBP)

a) Özet

Petek arkadaşı Burak’la, onların apartmanlarının bahçesindeki “bizim” dedikleri bir sırada otururlar. Petek, arkadaşıyla orada oturup sohbet etmeyi çok sever. Ancak Burakların apartman yöneticisi Akif Bey, buna tahammül edemez. Petek ise Burakla konuşurlarken gürültü yapmadıkları halde Akif Bey’in niye böyle davrandığına anlam veremez. Akif Bey’in bu tavrına karşı mücadele başlatır. “Dur Bakalım”; Petek’in, Akif Bey’in yapmış olduğu bu haksız davranış karşısında neler yapabileceğini düşünmesinin, göstermesinin ilk adımudur. Ve bu mücadelede başarılı olur.

b) Eğitici Unsurlar

Olgun davranmak/ Petek, Burak’la bahçede yan yana oturmaktadır. Fakat Burak pek konuşmaz. Ancak Petek, Burak’ın bu sessiz halini olgunlukla karşılar.

“Konuşmuyorduk.

Küs olduğumuz için değil, ben hep rahat bırakırım onu. Dalmış gitmişse öyle, hiç dokunmam beklerim.

Beklerim, çünkü nasıl olsa kendisi anlatır. Böylesi daha iyi oluyor.” (s.7-8)

Sorgulamak/ Petek ile Burak’ın evlerinin bahçeleri birbirine bitişiktir. Fakat bahçeleri birbirinden ayırmak için kullanılan dikenli teller, sanki birbirlerinden korunma duygusu

yaratır. Oysa evler sokağa karşı açık bir konumdadır. Dikenli tellerin olması da Burak'ın dikkatinden kaçmaz ve neden böyle olduğunu sorgular.

“Yani sokağa karşı gösterilmeyen korunma titizliği, bahçeler arasında yüksek bir yoğunluk kazanmaktadır. Bu sınırı aşmak... ve bahçeden bahçeye geçmek için, sanki tank gerekmektedir.” (s.11)

Petek, annesinin başkalarının yanında niçin farklı davrandığını düşünür ve onun neden böyle davrandığını sorgular.

“İnsan büyürken, sürekli kendisine sorular sormalı, onlara yanıtlar... doğru yanıtlar aramalı.” (s.33)

Eleştiri yapabilmek/ Burak sokağa çıktığı bir gün yolda trafik kazası olduğunu görür. Çift şeritli yolda, bir yönde kaza olmuş trafik tıkanmışken; diğer yönde de trafiğin aksaması dikkatinden kaçmaz. Trafiğin aksamasının nedeni insanların bu olayı film izler gibi seyretmeleridir. Burak bu insanların tavrını eleştirir.

“E, yazlık sinema! Oturmuşlar arabalarında, kazayı izliyorlar.” (s.14)

Petek'in annesinin davranışları, eve bir misafir geldiğinde değişir. Yani daha bir titizlenmekte; ayıplanacak, laf edilecek bir şeyin ortaya çıkmamasına büyük özen gösterir. Bu durum Petek'in gözünden kaçmaz, annesinin bu davranışını eleştirir.

“İyi, titizlensin peki. Ama bu biraz yapaylık gibi olmuyor mu?.. Ha?.. Öyle, yapaylık diye görülürse... yorumlanırsa... anlaşılırsa, daha mı iyi sanki?..” (s.32)

Hastayı ziyaret etmek/ Petek'in babasının arkadaşı hastalanmıştır. Babası arkadaşına “geçmiş olsun”a gider.

“Bir arkadaşları hasta yatıyormuş. Birkaç kişi birleşip onu görmeye gideceklermiş.” (s.14)

Sağlıklı beslenmek/ Petek'in annesi, kızının sağlıklı beslenmesine özen gösterir.

“Annem kendisine kahve yapmıştı, ben meyve suyu içiyordum.” (s.14)

“‘Kahveye gözünü dikme öyle!’ dedi annem. ‘Senin kahve içmene daha birkaç yıl var...’” (s.15)

Yardım etmek/ Petek, ev işlerinde annesine yardımcı olur.

“‘Anne, ben şu camları bir sileyim mi?..’ dedim.” (s.16)

Petek, annesine ev işlerinde severek yardımcı olur. Annesi yarın çamaşır günü olduğunu söyleyince de seve seve yardım etmek ister.

“‘Yarın çamaşır günü...’ dedi.

‘Ben sana yardım ederim, anne!..’” (s.70)

Başkalarının görüşlerine değer vermek/ Petek’in babası, dışarıdan bakılınca evin camları temiz görünüyorsa o evde mutluluk olduğuna inanıyormuş. Yani mutluluğun, evin camlarından yansıdığını düşünüyormuş. Petek’in annesi de eşinin bu görüşüne değer verir.

“Evinin camlarından mutluluk yansıdığına inanması güzel bir şey, Petek!” (s.17)

Temiz olmak/ Petek, ev temizliğinde annesine yardım etmekte ve camları güzelce silmektedir.

“Cam dediğin nasıl temizlenirmiş, görsün herkes.

Camları pırıl pırıl yaptım.” (s.17)

Kırıcı olmamak/ Petek, annesinin başkalarının yanında niçin değişik davrandığını, annesinden öğrenmek ister. Fakat onun kırılacağını düşünerek bu sorusundan vazgeçer.

“Yanlış yapmaktan sakınıyor bu Petek. Evet. Annesini kırmak ister mi!.. Hiç istemez!..” (s.33)

Düşünerek konuşmak/ Petek, başkalarıyla konuşurken sözlerine dikkat etmektedir. Herkesin düşünerek konuşması gerektiğini belirtir.

“Aklına geleni hiç düşünmeden... ucu nereye gider diye hiç tartmadan, karşısındakine pat diye soranlar yanlış yapıyordur.” (s.33)

Düzenli olmak/ Petek, odasını toplamış ve arkadaşı Burak’la buluşmaya gitmiştir. Eve döndüğünde misafir geldiğini görür. Gelenler abisi Koray ve yengesi Defne’dir. Defne, Petek’in odasını görmek ister. Petek de gönül rahatlığıyla odasına buyur eder. Bunda, evden ayrılmadan önce odasını toplamasının etkisi vardır.

“Çünkü Burak’la buluşmaya çıkmadan önce, bir güzel toplamıştım odamı.” (s.41)

Görgü kurallarına uymak/ Petek ve ailesi, akşam yemeğinde sohbet etmektedirler. Petek’in abisi, babasına bir soru sorduğu sırada babasının ağzı dolu olduğu için konuşmaz.

“Babam ağzı dolu diye konuşmadı, bunu eliyle de belirterek bekledi.” (s.51)

Olgun davranmak/ Petek, yazın tatile gitmeyi çok istemektedir. Ancak babasının maddi durumunu gören Petek, olgun davranarak tatile gitme isteğini dile getirmez. Hatta tatile çıkmamayı bile önerir.

“Tatile gidemesek de buna öyle çok üzölmek gerekmez bence...” dedim.

Babam bir şey demedi.

‘Bence, hiç de kıyamet kopmaz!..’ diye ekledim.” (s.55)

Ön yargılı olmamak / Defne’nin annesi depremde öölünce babası, Sabiha Hanım’la evlenmiştir. Sabiha Hanım, Defne’yi öz çocuğı gibi sahiplenmiştir. Oysa ki insanlar, ön yargılı davranarak “üvey anne” ifadesine çoğunlukla olumsuz bir anlam yüklerler.

“İnsanlar belki ‘üvey anne’ diyerek yanlış düşünebilirler ama Defne hiç o görüşte değil. Çünkü, bir gün olsun en küçük bir kötölük görmemiş Sabiha Hanım’dan.” (s.58)

İyi insan olmak / Defne’nin annesi depremde öölünce babası, Sabiha Hanım’la evlenmiştir. Sabiha Hanım, Defne’yi öz çocuğı gibi sahiplenmiştir. Öz çocuklarını terk eden annelerin olduğı düşünölürse Sabiha Hanım adeta bir melektir.

“O da depremden çıktı ne de olsa...” diye yorumlanır belki ama kişinin içinde olacak iyilik. Çünkü kişinin içinde iyilik yoksa...” (s.58)

“Ne öz anneler var sonra, öyle değil mi?... Aman, onların adları öz anne! Çocuklarını terk eden bile oluyor! Olmuyor mu?..”

Hele onlarla kıyaslanırsa, Sabiha Abla bir melek!” (s.58)

Tasarruflu olmak/ Petek, sabahleyin kızartılmış ekmek kokusuna uyanır. Annesinin bayat ekmekleri çöpe atmadığını, onları kızartarak yenilecek kıvama getirdiğini görür.

“Demek ki, annem mutfakta yine Bayat Ekmekleri Kurtarma Girişimi için çaba gösteriyordu.” (s.64)

Çocuklara değer vermek/ Petek’in annesi yemek yapacaktır. Petek’in fikrinin ne olduğunu sorar.

“‘Bence, taze fasulye yap...’ dedim.” (s.69)

Düşünmeye önem vermek/ Petek, babasının zaman zaman söylediği bir sözün ne anlama geldiğini düşünür. Kendince fikirler yürütür.

“‘Düşeceksen, merdiveni çıkarken düş!’

Ne demektir bu, ‘Bir yerin kırılmasın...’ mı demek istiyor?..

‘Merdiveni inerken düşmek daha kötüdür!’ dediği kesin.

Evet, onu dermiş gibi görünüyor ama...

Aması ne, öyle hazır yok!

Çünkü...

“‘Biraz kafayı yormak gerekiyor.’” (s.77)

Dikkatli olmak/ Peteklerin oturduğu mahallede çıkmaz sokak bulunmaktadır. Ancak “çıkamaz sokak” olduğunu belirten bir tabela olmasına rağmen, oradan geçenler buna dikkat etmediği için geldikleri yoldan dönerler.

“Uzunca sayılır bir sokaktır. Girişinde, çıkmaz olduğunu belirten bir tabela vardır ama -yaya olduklarında insanlar tabelaya falan pek dikkat etmedikleri için belki- bu yörenin yabancıları olanların, sokağın bitimine kadar yürümeleri... sonra durup bir bakınmaları... sonra da kös kös geri dönmeleri, geldikleri yoldan kendilerine kızarak bir daha geçmeleri gerekir.” (s.79-80)

Mücadele etmek/ Burakların apartman yöneticisi Akif Bey, çocukların apartman bahçesinde oturmasına karşıdır. Oysa çocuklar bahçede gürültü yapmadan oturmaktadırlar. Burak, Akif Bey’in bu tavrını kabullenmeye başlamışken Petek ise yapılacak bir şeyler olduğunu söyler.

“‘Pes etmek yok!’ diye bağırmanı beklerdim ben.

Hani ‘acı acı gülmek’ denir ya, öyle güldü Burak.

‘Yapılacak bir şey yok!’ dedi sonra.

Ben öfkelen dim.

‘Yapacak bir şey her zaman vardır, efendim!’” (s.83)

Burak bu durumu kabullenmeye başlar. Petek ise bir şeyler yapması gerektiğine inanır ve harekete geçer; bir yazı hazırlar ve bunu apartmanın girişine yapıştırır.

“Ben bir direniş yapmalıyım!

Bir direniş!

Çünkü, hak verilmez alınırdı!

Çünkü bu yapılan bir haksızlıktı!” (s.90)

“İnsanlık öldü mü?

Yöneticiniz Akif Bey,

Burak ile benim

bahçede oturmamıza kızıyor.

Lütfen, bize yardım edin!

Hepinize saygılar...” (s.98-99)

Tutumlu olmak/ Petek’in annesi tutumlu bir kadındır. Evde yeteri kadar yiyecek olduğunu görür ve pazara gitmez.

““Mutfakta fasulye falan varmış yeterince...” dedi. ‘Gitmedim işte...’” (s.87)

4.2.8. Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı! (SNDYİ)

a) Özet

Anlatıcı yaşanan, yaşanmakta olan ve yaşanması ihtimal olan olumsuz olaylara tepkisini dile getirir. İçinde yaşadığı toplumun refah seviyesini, geldiği düzeyi, gelecekte kendilerini nelerin beklediğini anlatırken okuyucuyla dertleşir gibidir. Fakat bu dertleşme, romanın sonuna doğru anlatıcının da belirttiği şekilde “susmak” sanatına dönüşecek ve anlatıcı, en iyi tepkinin “susmak” olduğunu söyleyecektir.

b) Eğitici Unsurlar

Çevreye karşı duyarlı olmak/ Anlatıcı, akasya ağaçlarının kesilmesine tepki göstermektedir.

“Kesilen ağaç.

Ağaç bu, ağaç.

Sonra gelsin yalanlamalar.

Sonra gelsin yalanlama yalanları...” (s.53)

Sorgulamak/ Anlatıcı, cami önünde para toplayan insanlara bilinçsizce para verildiğini görür. Bu paraların niçin toplandığını sorgulamayanlara eleştiri getirir.

“Bunlar niye hep para topluyor diye düşünülemedi.

‘Camiye bir tuğla!’ diye diye geçmedi mi ömürleri, niye?..” (s.78)

Anlatıcı, şehrin büyüünün ‘kentsel dönüşüm’ adı altında yapılan çalışmalarla bozulduğunu ve buna niçin ses çıkarılmadığını sorgular.

“Kentin o hep eşsiz diye anılan -Topkapı, Ayasofya, Sultanahmet- görünümünde, minareler arasında yükseliyor gökdelenlerin pek duyarlı kentsel dönüşümü.” (s.112)

Duyarlı olmak/ İki kişi, adamın birini yerlerde sürüklemektedir. Bu olaya kayıtsız kalamayan bir kadın, elinden geldiğince onlara engel olmaya çalışmaktadır.

“Kadın, boynundaki eşarbı telaşla başına örtmeye çalışıyordu. Bir yandan da gücü yettiğince, ‘Rahat bıraksanıza adamını!..’ diye bağıırıyordu.” (s.80)

4.2.9. Kitabın Adı (KA)

a) Özet

Romanın başkahramanı Caner, yaşadıklarını kronolojik bir tarih sıralaması olmaksızın konudan konuya geçerek anlatmaktadır. Bu konular arasında ailesiyle yaşadıkları, dedesiyle ilişkisi, okuldan arkadaşı Ece’yle sohbetleri yer almaktadır. Her ne kadar ilk tanıştıklarında Ece’yle anlaşamamış olsa da daha sonraki zamanlarda Ece’yle aralarında güzel bir dostluk oluşur. Bir gün dedesi Caner’e bir defter hediye eder ve ondan yazmasını ister. Caner ilk başta bunu yapamayacağını düşünse de dedesinin teşvikiyle yazmaya karar verir. Ve yazacağı kitabın adını “*Kitabın Adı*” koyar.

b) Eğitici Unsurlar

Gözlem yapmak/ Caner, mart ayı gelince bu ay hakkında gözlemlerini dile getirir.

“‘Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır...’ derler.

Ama hiç de boşuna böyle söylemedikleri kesin. Çünkü her yıl, şaşırtıcı soğuklarla gelir mart ayı. Hep birdenbire gelir sanki.” (s.7)

Caner, zamanın takvimle paralel bir şekilde gitmediğini yaşamda gözlemleyerek öğrenmiştir.

“Takvimlere göre, şubat bitince kış mevsimi de bitmiş sayılır. Oysa gerçekte, mart sona ermeden kıştan kurtuluş yoktur.” (s.7)

Caner, nisan ayı geldiğinde etrafta olan değişikliklere dikkat eder.

“Nisan ayını sevmeyen var mıdır?..

Böyle düşününce, hemen akla kestane satıcıları geliyor. Çünkü, mart soğukları bitince, kestane kebab satanların işleri de bıçak gibi kesilir.” (s.8)

Konuşulan dile özen göstermek/ Caner, kış gecelerinde bozacıların seslerini işittiği sırada aklına ‘Bozacının şahidi şıracı!’ sözü gelir. Ancak bu sözde ‘şahit’ yerine ‘tanık’ denilse bu sözün daha güzel olacağını belirtir.

“‘Bozacının şahidi şıracı!’

‘Şahit’ yerine ‘tanık’ denirse, daha Türkçe söylenmiş olur.” (s.8-9)

Caner, konuşulan dile özen göstermenin önemini ayrıca bir benzetmeyle de dile getirir.

“Sanki insanın ailesi gibidir emekleye emekleye öğrendiği dil.

Bunu böyle söylemek de hem güzel hem doğru olur...” (s.9)

Caner ‘konsept’ kelimesini kullanınca Ece buna çok kızar ve tepkisini ortaya koyar.

“‘Konsept diyorsun...’ dedim ben.

Damarına basmak istediğimi anladı elbet...

‘Kavram diyorum, kav-ram!’” (s.55)

Çocuklara değer vermek/ Caner daha küçükken dedesi ona, bir konu ya da olay olduğunda “Niçin?” sorusunu yöneltirmiş. Bu durum, Caner’de olumlu bir etki oluşturmuş çünkü bir şeyi tek bir yönüyle değil başka şekillerde de düşünmeyi de öğretmiş.

“... ben, düşünmeyi- bilinçli biçimde düşünmeyi- dedemden öğrendim.” (s.10)

Düşünmeye önem vermek/ Caner, düşünmenin önemini vurgular. Değişik bakış açılarıyla düşünmenin yararından söz eder.

“Önceden bilmediğin ya da duymuşluğun varsa da pek öyle ayırdında olmadığın birçok konuyu ve nesneyi de güzelce tanımış oluyorsun.” (s.11)

Temiz olmak/ Caner dedesiyle Marmara Denizi’ni seyretmektedir. Caner’e göre Marmara Denizi temiz olunca herkesin olur. Çünkü, hiç kimse bu benim pisliğim demez; aksine herkes temizliği benimser, paylaşır.

“Güzel olmaz mı, Marmara Denizi herkesin olunca!

Olur.

Evet, temiz olunca herkesin olur.

Böyle uzaktan uzağa, ıslıl ıslıl yansır ve göz alır.” (s.16)

İyi insan olmak / Caner, babasının adının niçin ‘Ercan’ olduğunu açıklar. İyi bir insan olan Ercan, dedesinin arkadaşının ismidir. Dedesi de bu özelliğinden dolayı ona benzesin diye arkadaşının ismini oğluna koyar.

“O yıllarda dedemin çok saygı duyduğu bir müdürü varmış: Ercan Bey...

Çok iyiliksever bir adammış.

İşte, ona benzesin diyerek, babamın adını Ercan koymuş dedem.” (s.19)

“Günler geçmiş, babam da bugünlere erişmiş. Müdür olmamış ama bir Ercan Bey olmuş.” (s.19)

Dostluğa önem vermek/ Cahit Amca ve Ercan Bey, uzun yıllardan beri çok iyi dostturlar. Çünkü birbirlerini her zaman arayıp sordukları için arkadaşlıkları süregelmiştir.

“Birbirlerinden hiç kopmadıkları için, onların arkadaşlıkları, uzun zaman içinde kazanılan o dostluk, derinliğini hiç yitirmemiş.” (s.22)

Güler yüzlü olmak/ Caner; insanların neden güler yüzlü olmadığını, gülümsemenin ne gibi kötü bir yanı olabileceğini sorgular ve güler yüzlü olmanın önemini belirtir.

“Tamam, öyle göbek hoplata hoplata olmasın!

Ama şöyle sessizden sessize, içinden taşıp da insanın yüzünde güzel güzel yansıyan bir gülücük şöyle...” (s.25)

Öz eleştiri yapabilmek/ Caner, Ece’yle kavga etmiştir. Ama kavganın başlamasına sebep olarak kendini gördüğünü belirtmeden de geçemez.

“Bir suçlu aramak gerekirse, gerçekte suç bende.

Çünkü, ilk önce Ece’yi kızdıran benim.

Yani, önce ben başlattım onunla aramızdaki bu -bitmek bilmeyen- birbirini kızdırma yarışını” (s.29)

Doğayı korumak/ Caner’in arkadaşı Ece, doğaya zarar veren naylon torba kullanmaz.

“Ece, sandalyenin arkalığına astığı -çevreci yaklaşımli, bezden yapılmı- torbasından bir paket kâğıtlı şeker çıkardı.” (s.49)

Temiz olmak/ Ece ve Caner masada şeker yedikten sonra Ece, masadaki boş şeker kâğıtlarını toplar.

“‘Ortalıkta çöp bırakılmaz!’ dedi.” (s.51)

Özgüvenli olmak/ İnsan; yaşamını nasıl anlamlandıracağına, özel hayatına kendisi karar vermelidir. Aksi taktirde ‘Başkaları ne der?’ sorusuyla hayat çekilmez hale gelir. Caner de bu “başkaları”nı kafasına takanlara göndermede bulunur.

“Sen ‘sen’ olamazsın! Başkalarının istediği ‘sen’ olursun ancak...” (s.52)

Misafirperver olmak/ Ece, arkadaşı Canerlerin evine misafirlğe gelir. Caner ve Ece balkonda otururlar. Caner’in annesi, Ece’yi güzel bir şekilde ağırlar.

“Balkon kapısında, elinde tepsiyle göründü annem.

...

Çayları önlerimize koydu annem.

Kuru pasta tabağı ortaya. Şekerlik ile maşası şuraya. Peçetelik de onun yanına.” (s.52)

Sevecen olmak/ Caner’in bir önceki Türkçe öğretmeni Leman Hanım, sevgi dolu bir insandır. Ders aralarında Caner’e rastladığında onunla konuşmadan geçmez. Leman Hanım’ın bu ilgisinden Caner çok hoşnut olur.

“Hep böyle yakındır insana. Sevinç duyar insan. Ben onu çok severim.” (s.56)

Komşuluğun önemi/ Caner ve Ece balkonda otururlarken karşı komşudan keman sesi duyulur. Ece ilgiyle kulak kesilir. Caner, komşuya borçluluk duyar; komşuluğun önemini bir atasözyle belirtir.

“Gizemli bir şey söyleyecekmiş gibi eğildim Ece’ye, dedim ki: ‘Ev alma, komşu al...’” (s.58)

Düşünerek konuşmak/ Caner’in aklına bir anısı gelir. Caner küçükken, tulumpeyniri denilince işçilerin giydiği tulumu anlarımış. Dedesi de Caner’in yaşını göz önünde bulundurarak ona gerçeği anlatmamış.

“Dedem, ‘Evladım, keçinin derisini kesmeden sıyırarak çıkarırlar, ona ‘tulum’ denir...’ diye anlatacak, ama söyleyemiyor. Çünkü biliyor, o zaman da ‘Keçiye yazık değil mi?..’ diye tutturacağım ben.” (s.76)

Öz eleştiri yapabilmek/ Caner’in dedesi, insanoğlunun doğaya karşı acımasız olduğunu söyler.

“Kendi bindiği dalı keser insanoğlu, ne yaptığını göremez. Göremez doğaya nasıl da zarar verdiğini, çünkü kördür. Uyarar olursa kızar, çünkü nankördür!” (s.78)

Kırıcı olmamak/ Caner, dedesinin evine ziyarete gittiğinde evde hüzünlü bir şarkı çaldığını duyar ve çalan şarkının bu evin hüzünlü havasını yansıttığını söyleyecekken, dedesinin üzüleceğini düşünerek bundan vazgeçer.

“Az daha diyordum ki:

‘Ama evin havasına uygundu, dede...’

Çenemi tuttum ve demedim.

İyi de etmişim: Sonradan, niye dedemi üzdüm diye kendimi yemekten de kurtulmuş oldum.” (s.91)

Yol gösterici olmak/ Caner’in dedesi, Caner’e güzel bir defter hediye eder. Caner’i yazmaya yönlendirir. Yazmanın öneminden bahseder.

“Yazılan, saçma sapan bile olsa, insanın kendisinin bir şeyler yapması, güzel olurmuş. Değerli de olurmuş, çünkü kendin yapıyorsun! Yazılanlar bir şeye benzese de benzemese de yazması güzel olurmuş. Yani, yazma işinin kendisi, kendi başına ayrı bir güzellikmiş o! Bunun tadını almak gerekirmiş.” (s.97)

Manevî değeri olan eşyalara önem vermek/ Caner’in dedesi, Caner’e güzel bir defter hediye eder. Yanında bir de rahmetli eşinin kalemmini hediye edecektir. Kalemın ‘kadın

kalemi' olduğunu bildiğinden vazgeçer; ama Caner'e göre o, babaannesinin kalemidir ve hediye seve seve kabul edecektir.

“‘Bu kalem benim için kadın kalemi değil ki...’ dedim.

Sonra da hemen açıkladım:

‘Bu benim babannemin kalemi!’” (s.100-101)

Pişman olmak/ Caner, dedesinin kendisine harçlık vermesine sevinir ve bu sevinçle o an “Dede, ben para kazanmaya başlayana kadar sakın ölme!” der. Fakat daha sonra bu sözleri için büyük pişmanlık duyar.

“Kendimden utanmıştım.

Sinir olmuşum kendime.

Dedeme öyle bir söz söyledim diye, içim içimi yiyordu...” (s.103)

Çaba göstermek/ Caner, dedesinin hediye ettiği deftere bir şeyler karalamak isteği duyar; fakat yatakta öylece yatmaktadır. Ani bir kararla kalkar ve yazmak için bir şeyler düşünür.

“Ne yazacaktım?...

Hele yatakta böyle yatıp durarak...

Sanki yazarlığıma ihanet etmekteydim.

Üstelik, daha başlamadan ihanet etmekteydim yazarlığıma...

Hemen fırlayıp kalktım öyle düşününce ve ışığı açtım.

Defter, masanın üstünde beni bekliyordu. Elbette kalem de bekliyordu yanında.” (s.109-110)

Plan yapmak/ Caner, dedesinin kendisine aldığı deftere yazılarını yazmaya başlayacaktır. Ama, o deftere yazmaya başlamadan önce bir plan yapar.

“Defter kirlensin istemiyorsam, yanlış yazıp, yazdıklarımı beğenmeyip o sayfaları koparmak istemiyorsam, önce birtakım gözlemleri ve duyguları küçük küçük kâğıtlara not alır, onları defterin arkasındaki cepte biriktirirdim.

Sonra başka kâğıtlara yazabilirdim yazacaklarımı. Onların üzerinde yeniden yeniden çalışır, yazdıklarımı geliştirebilirdim.

En son da deftere güzelce temize çekerdim.” (s.110-111)

Özenli olmak/ Ece, üzümlü keki nasıl yaptığını Caner’e açıklarken özenli olmanın önemi üzerinde durur. Sadece yemek değil her ne yapılıyorsa özenle yapılmalıdır.

“Üzümlü kek nasıl yapıldı?.. Özenle! Çünkü, mutfak işi -ne olursa olsun- en başta özen isterdi. Temizlik deme, özen yoksa temizlik olmaz.” (s.122)

4.3. Eğitici Unsurlar Tablosu ve Değerlendirilmesi

Necati Tosuner’in incelenen eserlerinde okuru kişisel ve sosyal anlamda geliştiren, çevre bilinci kazanılmasını sağlayan eğitici unsurların olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; yardım etmek, olgun davranmak, paylaşımcı olmak, duyarlı olmak, kırıncı olmamak, ince düşünmek, doğayı korumak, iyi insan olmak, hayvanları sevmek, düşünmeye önem vermek, tatlı dilli olmak, düşünerek konuşmak, tasarruflu olmak, değer bilmek, manevi değeri olan eşyalara önem vermek, mücadele etmek, temiz olmak, sağlığa önem vermek, ön yargılı olmamak, hayal kurmak, teşekkür etmek, umursamaz olmamak, araştırmacı olmaya önem vermek, eğitime önem vermek, dürüst olmak, hoşgörülü olmak, kıskanç olmamak, sosyal olmak, yaşamayı sevmek, konuşulan dile özen göstermek, ulusal değerlere önem vermek, iş bölümü yapmak vb. gibi pek çok eğitici unsur bulunmuştur. Bu eğitici unsurlar kişiyi daha donanımlı hale getirir. Ve toplum bu unsurları benimseyen bireylerle daha sağlıklı, daha barışçıl, daha güvenli, daha huzurlu bir yapıya dönüşür.

Tosuner’in değerlendirmiş olduğumuz öykü ve romanlarında çocuğa, gence doğrudan mesaj vermek ya da onu sıkı bir terbiyeden geçirmek gibi bir durumun olmadığı gözlenmiştir. Aktarılmak istenen eğitici unsurların çoğunlukla örtük bir şekilde verildiği tespit edilmiştir. Bu yönleriyle eserler zevk alınarak okunacak ve eğitici unsur kazanımı okuyanda baskı uyandırmadan gerçekleşecektir.

4.3.1. Öykü Kitaplarında Yer Alan Eğitici Unsurlar Tablosu

Aşağıdaki tablolar, Necati Tosuner’in öykü kitaplarında hangi eğitici unsurların kaç kez yer aldığını gösterir.

Özgürlük Masalı

Pişman olmak (1)	Kıskanç olmamak (1)	Dostluğa önem vermek (1)	Değer bilmek (1)	Hayvanları sevmek (1)	Hoşgörülü olmak (1)
------------------	---------------------	--------------------------	------------------	-----------------------	---------------------

Çıkmazda

Dayanışma içinde olmak (1)	Kıskanç olmamak (1)	Sosyal olmak (1)	Cesur olmak (2)	Yaşamayı sevmek (2)
----------------------------	---------------------	------------------	-----------------	---------------------

Kambur

Mücadele etmek (1)	Kendi kendisiyle yetinme (1)	Umursamaz olmamak (1)	Tasarruflu olmak (1)
--------------------	------------------------------	-----------------------	----------------------

Dayım Balon Olmuş

İnce düşünmek (2)	Tasarruflu olmak (1)	Yaşamayı sevmek (1)	Gözlem yapmak (1)	Konuşulan dile özen göstermek (3)	Düşünerek konuşmak (1)	Yardımcı olmak (1)
-------------------	----------------------	---------------------	-------------------	-----------------------------------	------------------------	--------------------

Çılgını

Duyarlı olmak (1)

Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi

İnsana değer vermek (4)	Hoşgörülü olmak (3)	Tasarruflu olmak (1)	İyi insan olmak (2)	Hak gözetmek (1)	Pişman olmak (1)
-------------------------	---------------------	----------------------	---------------------	------------------	------------------

Güneş Giderken

Söz dinlemek (1)	Bencil olmamak (1)
------------------	--------------------

Yakamoz Avına Çıkmak

Sevginin önemi (1)	Mücadele etmek (1)	İyi insan olmak (3)	Umut etmek (1)	Yardım etmek (1)	Öz eleştiri yapmak (1)	Tutumlu olmak (1)
--------------------	--------------------	---------------------	----------------	------------------	------------------------	-------------------

Yaz Sevenler Kış Sevenler

Kendini iyi ifade edebilmek (1)	Sosyal olmak (3)	Eleştiri yapabilmek (1)	Gözlem yapmak (1)
Tasarruflu olmak (1)	Yardım etmek (1)	Dürüst olmak (1)	Yorum yapmak (1)

Yol gösterici olmak (1)	Düşünmeye önem vermek (1)	Tatlı dilli olmak (1)	Yapılan hatayı anlamak (1)
Hayvanları sevmek (1)	İyi insan olmak (1)	Sağlığa önem vermek (2)	Çocuklara değer vermek (1)
Neşeli olmak (1)	Olgun davranmak (3)	Cömert olmak (1)	Teşekkür etmek (1)
Sabırlı olmak (1)	Trafik kurallarına uymak (1)	Eğitime önem vermek (1)	

4.3.2. Romanlarda Yer Alan Eğitici Unsurlar Tablosu

Aşağıdaki tablolar, Necati Tosuner'in romanlarında hangi eğitici unsurların kaç kez yer aldığını gösterir.

Keleş Osman

Manevî değerlere önem vermek (1)	Araştırmacı olmaya önem vermek (1)	Ulusal değerlere önem vermek (1)	Çocuk gözünden olaylara bakmak (1)
İşini zamanında yapmak (1)	İş bölümü yapmak (1)	Düşünerek hareket etmek (1)	Hayal kurmak (2)
Umursamaz olmamak (1)	Kimseye yük olmamak (1)	Paylaşımçı olmak (1)	Pişman olmak (2)
Kanaatkâr olmak (1)	İşi bilene yaptırmak (1)	Tarafsız olmak (1)	Eleştiri yapabilmek (1)
İnce düşünmek (1)	Teşekkür etmek (1)	Yardımsever olmak (1)	Yaşanan yere özen göstermek (1)
Ön yargılı olmamak (1)	Dinî değerlere önem vermek (1)	Empati kurmak (1)	Azimli olmak (3)
Spor yapmak (1)	Kırıcı olmamak (1)		

Sancı.. Sancı...

Temiz olmak (1)	Dinî değerlere önem vermek (2)	Yardım etmek (1)
-----------------	--------------------------------	------------------

Yalnızlıktan Devren Kiralık

Dinî değerlere önem vermek (1)	İnce düşünmek (2)	Bitkilere zarar vermemek (1)	İyi insan olmak (1)
Dayanışma içinde olmak (1)	Tasarruflu olmak (1)	Çocuklarla vakit geçirmek (1)	Eğitime önem vermek (1)

Merhametli olmak (1)

Bana Sen Söyle

İzin almak (1)	Dinî değerlere önem vermek (7)	Sağlığa önem vermek (1)	Sorumluluk almak (1)
Temiz olmak (1)	Çevreye karşı duyarlı olmak (1)	İnce düşünmek (1)	

Kasırganın Gözü

Öz eleştiri yapabilmek (1)	Değer bilmek (1)	İyilik yapmak (1)
----------------------------	------------------	-------------------

Arda'nın Derdi Ne?

Teknolojiyi bilinçli kullanmaya önem vermek (1)	Manevî değeri olan eşyalara önem vermek (1)	Çocuklara değer vermek (1)	İnce düşünmek (1)
Tasarruflu olmak (1)	Düzenli olmak (1)	Kimseyi rahatsız etmemek (1)	Duyarlı olmak (1)
İyi insan olmak (1)	Ağaçları korumak (1)	Yardımcı olmak (1)	

Dur Bakalım Petek

Olgun davranmak (2)	Sorgulamak (2)	Eleştiri yapabilmek (2)	Hastayı ziyaret etmek (1)
Sağlıklı beslenmek (2)	Yardım etmek (2)	Başkalarının görüşlerine değer vermek (1)	Temiz olmak (1)
Kırıcı olmamak (1)	Düşünerek konuşmak (1)	Düzenli olmak (1)	Görgü kurallarına uymak (1)
Ön yargılı olmamak (1)	İyi insan olmak (2)	Tasarruflu olmak (1)	Çocuklara değer vermek (1)
Düşünmeye önem vermek (1)	Dikkatli olmak (1)	Mücadele etmek (3)	Tutumlu olmak (1)

Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!

Çevreye karşı duyarlı olmak (1)	Sorgulamak (2)	Duyarlı olmak (1)
---------------------------------	----------------	-------------------

Kitabın Adı

Gözlem yapmak (3)	Konuşulan dile özen göstermek (3)	Çocuklara değer vermek (1)	Düşünmeye önem vermek (1)
Temiz olmak (2)	İyi insan olmak (2)	Dostluğa önem vermek (1)	Güler yüzlü olmak (1)
Öz eleştiri yapabilmek (2)	Doğayı korumak (1)	Özgüvenli olmak (1)	Misafirperver olmak (1)
Sevecen olmak (1)	Komşuluğun önemi (1)	Düşünerek konuşmak (1)	Kırıcı olmamak (1)
Yol gösterici olmak (1)	Manevî değeri olan eşyalara önem vermek (1)	Pişman olmak (1)	Çaba göstermek (1)
Plan yapmak (1)	Özenli olmak (1)		

4.3.3. Öykü Kitapları ve Romanlarda Yer Alan Eğitici Unsurların Sıklık Derecesini Gösteren Tablo

Aşağıdaki tablo, Necati Tosuner'in öykü kitapları ve romanlarındaki eğitici unsurların sıklık derecesini toplu bir şekilde gösterir.

1. İyi insan olmak (12)	23. Sağlığa önem vermek (3)
2. Dinî değerlere önem vermek (11)	24. Kırıcı olmamak (3)
3. İnce düşünmek (7)	25. Azimli olmak (3)
4. Tasarruflu olmak (7)	26. Dayanışma içinde olmak (2)
5. Konuşulan dile özen göstermek (6)	27. Cesur olmak (2)
6. Yardım etmek (5)	28. Çevreye karşı duyarlı olmak(2)
7. Gözlem yapmak (5)	29. Düzenli olmak (2)
8. Mücadele etmek (5)	30. Dostluğa önem vermek (2)
9. Olgun davranmak (5)	31. Hayal kurmak (2)
10. Pişman olmak (5)	32. Sağlıklı beslenmek (2)
11. Temiz olmak (5)	33. Manevî değeri olan eşyalara önem vermek (2)
12. Çocuklara değer vermek (4)	34. Tutumlu olmak (2)
13. Hoşgörülü olmak (4)	35. Yol gösterici olmak (2)
14. İnsana değer vermek (4)	36. Teşekkür etmek (2)
15. Öz eleştiri yapmak (4)	37. Ön yargılı olmamak (2)
16. Sorgulamak (4)	38. Kıskanç olmamak(2)
17. Sosyal olmak (4)	39. Değer bilmek (2)
18. Eleştiri yapabilmek (4)	40. Hayvanları sevmek (2)
19. Duyarlı olmak (3)	41. Umursamaz olmamak(2)
20. Düşünerek konuşmak (3)	42. Yardımcı olmak (2)
21. Düşünmeye önem vermek (3)	43. Eğitime önem vermek (2)
22. Yaşamayı sevmek (3)	44. Plan yapmak (1)

45. Çaba göstermek (1)	70. Tarafsız olmak (1)
46. Hastayı ziyaret etmek (1)	71. Kanaatkar olmak (1)
47. Dikkatli olmak (1)	72. Yardımsever olmak (1)
48. Misafirperver olmak (1)	73. Özenli olmak (1)
49. Doğayı korumak (1)	74. Teknolojiyi bilinçli kullanmak (1)
50. Umut etmek (1)	75. Kimseyi rahatsız etmemek (1)
51. Bencil olmamak (1)	76. Empati kurmak (1)
52. Söz dinlemek (1)	77. Bitkilere zarar vermemek (1)
53. Sevecen olmak (1)	78. İşi bilene yaptırmak (1)
54. Özgüvenli olmak (1)	79. Spor yapmak (1)
55. Komşuluğun önemi (1)	80. Başkalarının görüşlerine değer vermek (1)
56. İş bölümü yapmak (1)	81. Kendini iyi ifade edebilmek (1)
57. Trafik kurallarına uymak (1)	82. Yorum yapmak (1)
58. Ağaçları korumak (1)	83. Tatlı dilli olmak (1)
59. Kimseye yük olmamak (1)	84. Yapılan hatayı anlamak (1)
60. Merhametli olmak (1)	85. Neşeli olmak (1)
61. İyilik yapmak (1)	86. Cömert olmak (1)
62. Yaşanan yere özen göstermek (1)	87. Sabırlı olmak (1)
63. İzin almak (1)	88. Düşünerek hareket etmek (1)
64. Sorumluluk almak (1)	89. Manevi değerlere önem vermek (1)
65. Güler yüzlü olmak (1)	90. Çocuk gözünden olaylara bakmak (1)
66. Sevginin önemi (1)	91. İşini zamanında yapmak (1)
67. Hak gözetmek (1)	92. Araştırmacı olmaya önem vermek (1)
68. Kendi kendisiyle yetinme (1)	93. Ulusal değerlere önem vermek (1)
69. Paylaşımçı olmak (1)	94. Çocuklarla vakit geçirmek (1)

BÖLÜM V: SONUÇ

Çalışmamızda öncelikle çocuk ve gençlik edebiyatının tanımı yapılmış, niteliği belirtilmiş, önemi üzerinde durulmuştur. Ardından da edebiyat ve eğitim ilişkisi incelenmiştir. Çalışmamızın omurgasını ise Necati Tosuner'in öykü ve romanlarında eğitici unsurların tespiti ve değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Teknolojinin hızla geliştiği, insani ilişkilerin zayıfladığı, toplumsal değerlerin önemini gittikçe yitirmeye başladığı, nitelikli okur kitlesinin giderek azaldığı, sağlıklı iletişimin sağlanamadığı bir ortamda en büyük görev, yine edebiyata düşmektedir.

Buradan hareketle; edebiyatın eğitici yönünden nasıl faydalanırız, kimliğin inşası ve karakterin gelişiminde edebiyattan nasıl yararlanırız, gelecek kuşaklara değerler aktarımını nasıl gerçekleştiririz gibi sorulardan yola çıkarak Necati Tosuner'in söz konusu öykü ve romanları değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda; Tosuner'in eserleri bu bakış açısıyla incelenmiş, nitel araştırma yöntemlerinden kaynak tarama metodu kullanılarak kitap incelemesi yapılmıştır. Yazarın hayatı ve edebî kişiliği hakkında bilgi toplanmış, ilgili öykü ve romanları temin edilmiş, söz konusu eserler okunarak özetlenmiş ve eğitici unsurlar tespit edilmiştir. Veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Çalışmanın örneklem grubunu yazarın 9 öykü kitabı ve 9 romanı oluşturmaktadır.

Necati Tosuner'in söz konusu öykü ve romanları incelendiğinde eğitici unsurların daha çok örtük bir şekilde verildiği tespit edilmiştir. Eserlerde çocuğa doğrudan mesaj vermek ya da onu sıkı bir terbiyeden geçirmek gibi bir durumun olmadığı gözlenmiştir. Bir bakıma eğitici unsurların doğrudan verilmemesi okuyanda baskı unsuru uyandırmayacağı için eserlerin zevk alınarak okunabilmesini sağlar. Çünkü kendine bol bol öğütler verilen, neyin iyi neyin kötü olduğunu açıkça bildiren kitap, okuyanın gözünde edebî zevk vermekten uzak ve 'kuru bilgi' yığınının başka bir anlam ifade etmeyen kitaptır. Böylesi kitaplar okuyanı sıkır hatta daha da kötüsü onu kitaptan soğutur. Bu da hiç istemeyeceğimiz bir durumdur.

Tosuner'in incelenen eserlerinde dil bilinci kazanılmasından toplum bilinci kazanılmasına kadar okuru kişisel ve sosyal anlamda geliştiren eğitici unsurların olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; iyi insan olmak (12), dinî değerlere önem vermek (11), ince düşünmek (7), tasarruflu olmak (7), konuşulan dile özen göstermek (6), yardım etmek (5),

gözlem yapmak (5), mücadele etmek (5), olgun davranmak (5), pişman olmak (5), temiz olmak (5), hoşgörülü olmak (4), insana değer vermek (4), öz eleştiri yapmak (4), sorgulamak (4) vb. eğitici unsurlar bulunmuştur.

Ayrıca eserlerde birer kez olmak üzere şu eğitici unsurlar da tespit edilmiştir: Doğayı korumak, umut etmek, bencil olmamak, özgüvenli olmak, trafik kurallarına uymak, kimseye yük olmamak, merhametli olmak, iyilik yapmak, paylaşımcı olmak, yardımsever olmak, özenli olmak, teknolojiyi bilinçli kullanmak, empati kurmak vb. Bu eğitici unsurlar kişiyi daha donanımlı hale getirir. Ve toplum bu unsurları benimseyen bireylerle daha sağlıklı, daha barışçıl, daha güvenli, daha huzurlu bir yapıya dönüşür.

Tosuner, eserlerinde Türkçenin doğru ve düzgün bir şekilde kullanımına da önem verir. Örneğin; “Dayım Balon Olmuş” adlı öykü kitabındaki ‘Canan’ isimli öyküsünde yazım yanlışları konusuna değinir. Yine aynı kitapta ‘Kamyon’ isimli öyküde de anlatıcı, yeğeninin altı yaşında olmasına rağmen Türkçeyi gayet iyi konuştuğunu belirtir. Bu özellik, okuyanın dile hakimiyetinde önemli bir rol oynar ve eseri okuyana Türkçeyi bilinçli bir şekilde kullanması gerektiği iletisini verir.

Tosuner’in eserlerinde deyimlere sıkça yer verildiğini de görürüz. Örneğin; “Keleş Osman” adlı romanında ‘gözüne kestirmek’, ‘soluğu kesilmek’, ‘dikkat çekmek’; “Yakamoz Avına Çıkmak” isimli öykü kitabında ‘aklına getirmek’, ‘sözünü kesmek’, ‘kendini ateşe atmak’ vb. gibi deyimlerin kullanılması okuyan açısından hiç bilmediği ya da duymadığı deyimlerin ne anlama geldiğini öğrenme isteği uyandırır. Bu da kişiyi araştırma yapmaya yönlendirir ve kendi dilinin zenginliklerini keşfetmesini sağlar. Böylece deyimlerin ne anlama geldiğini öğrenen okuyucu, kendini daha iyi ve etkili ifade edebilmenin yollarını öğrenir.

Tosuner’in eserlerinde yalın ve akıcı bir dil kullanması eserlerin rahatlıkla okunmasını sağlar. Ayrıca öykü ve romanların Tosuner’in hayatından da izler taşıması, eserlerin gerçekçilik düzeyini arttırmaktadır. Bu yönleriyle eserler, okur tarafından daha bir istekle okunacaktır.

Necati Tosuner’in söz konusu öykü ve romanlarının eğitici unsurların kazanılmasında önemli bir kaynak olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Aktürk, F. G. (2012). *Çocukta Değerler Eğitimi Açısından Üzeyir Gündüz'in Eserleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Arseven, T. (2007). *Yazgıya Başkaldıran Yazar Necati Tosuner*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları.
- Atlas, Derya. (2013). Necati Tosuner: Tanrı vasat yazara acısın. Necati Tosuner ile söyleşi. Sabitfikir Güncel Edebiyat. 27 Şubat 2013. Erişim Tarihi 20 Temmuz 2021, <http://www.sabitfikir.com/soylesi/necati-tosuner-tanri-vasat-yazara-acisin>
- Babacan, M. (2014). *Edebiyat ve İnsan*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Bayram, F. (2019). *Necati Tosuner'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Bostan, B. (2018). *Necati Tosuner'in Öyküleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını- Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Eliaçık, A. P. (2019). *Necati Tosuner'in Roman ve Öykülerinin Yapısal, Tematik ve Psikanalitik Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Enginün, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-222.
- Erdal, K. (2009). Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*. (17), 1-18.
- Erdoğan, F. (1989). *1985-1987 Yerli Çocuk Yazını Ürünlerinin Konusal ve Sayısal Analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gülaçar, D. (2019). *Necati Tosuner'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Gümüş, Semih. (2015). Necati Tosuner: “Sarsıcı olmak içtenliğe dayanmalı.” Necati Tosuner ile söyleşi. Oggito. 17 Ekim 2015. Erişim Tarihi 15 Haziran 2021, <https://oggito.com/icerikler/necati-tosuner-sarsici-olmak-ictenlige-dayanmali-/8158>

Kundakçı, S. (2018). *Necati Tosuner'in Hayatı, Sanatı ve Romancılığı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Kurudayıoğlu, M. ve Çakıcı, E. (2013). Türk Edebiyatı Dersinin Öğretiminde Değerler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 41-57.

Neydim, N. (2000). Çocuğun Hayata Dokunmasında Edebiyatın İşlevi. S. U. Sevgi ve Ş. Mustafa Ruhi (Ed.), *1. İstanbul Çocuk Kurultayı Araştırmalar Kitabı* içinde (s. 203-209). İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları.

Oktay, A. (2000). Çocuk Edebiyatından Eğitimde Yararlanma. Mustafa Ruhi Şirin (Ed.), 99 *Soruda Çocuk Edebiyatı* (3. Baskı) içinde (s. 167- 185). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Öz, İda. (2016). 'Anlatmak istiyorsan, anlatmalısın'. Necati Tosuner ile söyleşi. Cumhuriyet. 2 Mayıs 2016. Erişim Tarihi 15 Haziran 2021, <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/anlatmak-istiyorsan-anlatmalisin-526173>

Paksoy, N. (2017). *Necati Tosuner'in Hikâyeleri Üzerine Tematik Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Sever, S. (2019). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.

Şimşek, T., Arslan, M.A. ve Yakar, Y. M. (2012). Çocuk Edebiyatı Tarihi. Tacettin Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (2. Baskı) içinde (s.45-70). Ankara: Grafiker Yayınları.

Şimşek, T. ve Çiftçi, F. (2019). Ahmet Efe'nin Çocuk ve İlk Gençlik Romanlarının Eğitsel Unsurlar Açısından İncelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 123-146.

Şimşek, T. ve Yakar, Y. M. (2012). Çocuk ve Edebiyat. Tacettin Şimşek (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (2. Baskı) içinde (s.13-44). Ankara: Grafiker Yayınları.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi. (2010). Tosuner, Necati. (3. Baskı. Cilt. 2, s.1033). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tosuner, N. (1980). *Çıkmazda*. İstanbul: Derinlik Yayınları.

Tosuner, N. (1982). *Sancı.. Sancı...* İstanbul: Derinlik Yayınları.

Tosuner, N. (1990). *Çılgınsı*. İstanbul: Özgür Yayın.

Tosuner, N. (1999). *Güneş Giderken*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tosuner, N. (2000). *Yalnızlıktan Devren Kiralık*. İstanbul: Doğan Kitap.

Tosuner, N. (2005). *Bana Sen Söyle*. İstanbul: Neden Kitap.

Tosuner, N. (2007). *Yakamoz Avına Çıkmak*. İstanbul: Kanat Yayınları.

Tosuner, N. (2012a). *Arda'nın Derdi Ne?* İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Tosuner, N. (2012b). *Bir Tutkunun Dile Getirilme Biçimi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2012c). *Necati Tosuner Sokağı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2012d). *Özgürlük Masalı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2013a). *Elde Kitap*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2013b). *Dayım Balon Olmuş...* İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Tosuner, N. (2013c). *Dur Bakalım Petek*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Tosuner, N. (2013d). *Susmak Nasıl da Yoruyor İnsanı!* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2016). *Kitabın Adı*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Tosuner, N. (2017a). *Kambur*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2017b). *Kasırganın Gözü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Tosuner, N. (2017c). *Keleş Osman*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Tosuner, N. (2019). *Yaz Sevenler Kış Sevenler*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

Ural, S. (2007). Çocuk Edebiyatı Yapıtlarındaki Yaşam Gerçekliği. S. Sedat (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (s.897-900). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Yüksel, K. (2021, 28 Nisan). Biz, Kendimiz ve Necati Tosuner. yeni e Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi.

Zariç, M. (2021). Yavuz Ahmet'in İbrahim'i Beklerken Adlı Öykü Kitabında Empati, İyilik ve İnsanilik. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 70, 1-12.

Zeren, H. (2018). *Necati Tosuner'in Romanlarında Yapı ve Tema*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.